



ca

CULTURA



Andorra
visitandorra.com

Índex



04 Història d'Andorra

07 Esglésies i monuments

- 08. Església de Sant Joan de Caselles
- 09. Església de Sant Serni de Canillo
- 10. Basílica Santuari de Nostra Senyora de Meritxell
- 14. Conjunt històric de Les Bons
- 15. Església de Santa Eulàlia
- 16. Església de Sant Corneli i Sant Cebrià
- 17. Església de Sant Martí de La Cortinada
- 18. Església de Sant Climent de Pal
- 19. Església de Sant Cristòfol d'Anyós
- 20. Església de Santa Coloma
- 21. Església de Sant Esteve
- 22. Casa de la Vall
- 23. Església de Sant Serni de Nagol
- 24. Santuari de Canòlich
- 25. Església de Sant Pere Màrtir
- 26. Església de Sant Miquel d'Engolasters
- 27. Pont de la Margineda
- 28. Pont de Sant Antoni de la Grella
- 29. Pont d'Ordino
- 30. Pont de la Tosca

31 Museus i espais expositius

- 33. Museu de la Moto
- 34. Museu Etnogràfic Casa Cristo
- 35. Museu d'Art Sacre
- 36. Museu Nacional de l'Automòbil
- 37. Museu de l'Electricitat (MW)
- 38. Museu Casa d'Areny-Plandolit
- 39. Museu Postal
- 40. Museu de la Miniatura
- 41. Centre de Natura de La Cortinada
- 42. Mola i serradora de Cal Pal
- 43. Espai sociocultural Cal Pal
- 44. Farga Rossell Centre d'Interpretació
- 45. Museu La Massana Còmic
- 46. Museu Casa Rull
- 47. Dèria. Espai del col·leccionisme
- 48. Centre d'Interpretació del Comapedrosa (CIC)
- 49. Jaciment de la Margineda
- 50. Espai Columba
- 51. El "Portal de la Vall"
- 52. Museu del Tabac
- 53. Centre d'Art d'Escaldes-Engordany (CAEE)
- 54. Museu del Perfum
- 55. Museu Carmen Thyssen Andorra
- 56. Sales d'exposicions i galeries d'art



58 Itineraris

- 59. Ruta del Ferro
- 60. Itinerari de l'Hàbitat Rural
- 61. Vall del Madriu-Perafita-Claror
- 62. El Bus Turístic, l'altra Andorra
- 63. Ruta del Romànic
- 64. Itineraris per Canillo
- 65. Itineraris per Encamp
- 67. Itineraris per Ordino
- 68. Itineraris per La Massana
- 69. Itineraris per Andorra la Vella
- 70. Itineraris per Sant Julià de Lòria
- 71. Itineraris per Escaldes-Engordany

72 Arquitectura contemporània

- 73. Mirador del Roc del Quer (Canillo)
- 74. Andorra la Vella
- 75. Sant Julià de Lòria
- 76. Escaldes-Engordany

78 Escultures i fonts

- 79. Canillo
- 81. Encamp
- 82. Ordino
- 83. La Massana
- 84. Andorra la Vella
- 85. Sant Julià de Lòria
- 87. Escaldes-Engordany

89 Festivals i esdeveniments culturals

- 90. Auditori Nacional d'Andorra
- 91. Festes i celebracions

92 Guia ràpida

97 Informació general

04 Història d'Andorra

Si fem cas de la llegenda popular, fou ni més ni menys que Carlemany el responsable de la **fundació d'Andorra l'any 805**. Segons sembla, com agraïment per l'ajuda que li brindaren els habitants d'aquestes terres en la seva batalla contra l'exèrcit sarraí.

Si ens cenyim als documents escrits, l'Acta de consagració de la catedral de Santa Maria d'Urgell, que data de mitjans del segle IX, ja cita les parròquies d'Andorra com uns dels dominis dels llavors Comtes d'Urgell. Es tracta, per tant, d'una referència fidedigna de l'existència d'aquest país.

Durant l'època medieval, les lluites pel poder i el domini de les terres van fer aparèixer en territori andorrà diverses fortaleses, torres i esglésies que marcaven territori i permetien, fins i tot, controlar els accessos als territoris propers. Moltes d'aquestes construccions encara existeixen i són una mostra viva de la història del Principat d'Andorra.

També a l'època medieval, les terres d'Andorra van veure com augmentava el poder dels bisbes d'Urgell, que van aconseguir que al segle XII tinguessin la consideració de senyoria eclesiàstica.

Lluites per la sobirania

A partir del segle XII, la sobirania dels territoris d'Andorra fou motiu de lluita entre els bisbes d'Urgell i els comtes de Foix. Les disputes es van resoldre amb la signatura entre el bisbe d'Urgell, Pere d'Urg, i el comte de Foix, Roger Bernat III, de dos Pariatges a finals del segle XIII. Aquests documents estableixen les bases d'una sobirania compartida del territori i, per tant, són l'origen del Principat d'Andorra.

A més, l'acord establia obligacions com ara l'administració de justícia i l'establiment del servei militar.

El pacte establert pels Pariatges va anant evolucionant al llarg de la història, però es va mantenir durant segles.

La Constitució d'Andorra

L'essència dels Pariatges va arribar fins al naixement de la Constitució del Principat d'Andorra, que estableix el **coprincipat com a sistema de govern**, en aquest cas amb el bisbe d'Urgell i el president de la República Francesa en qualitat de coprínceps a títol personal.



Com arriba el representant de França a ser copríncep d'Andorra? Va ser al segle XV quan els comtes de Foix van esdevenir també Senyors de Navarra. Seria l'any 1589 quan Enric IV, rei de Navarra i comte de Foix, vescomte de Bearn i senyor d'Andorra, va esdevenir rei de França. D'aquesta manera, va unir els seus drets sobre Andorra als de la corona de França.

El paper de Napoleó

Quan es va iniciar la República Francesa, l'origen feudal d'Andorra va esdevenir un motiu per trencar les relacions entre els dos països. Fou l'arribada de Napoleó al poder la que va restablir un altre cop els drets de cosenyoria de França sobre el Principat d'Andorra.

Formes de govern

L'any 1419, es va crear el Consell de la Terra com a primera forma parlamentària per resoldre els problemes de la comunitat andorrana. L'any 1702, aquest organisme va derivar en el Consell General, que regula tots els àmbits de l'estructura de poder i govern andorrans.

A la segona meitat del segle XIX, es va produir la denominada Nova Reforma, que va representar una important evolució administrativa i política en reconèixer el dret de vot a tots els caps de casa i l'augment del poder del Consell General.

L'Andorra actual

La ubicació entre Espanya i França d'Andorra ha representat sempre un punt favorable pel creixement del nostre país, obert sempre a noves realitats i processos de modernització. D'aquesta manera, el Principat ha aconseguit crear un teixit comercial i de trànsit de mercaderies i de divises que l'han convertit en un referent turístic i financer internacional.

L'any 1981, es va crear el Consell Executiu i es va iniciar el camí cap a la primera Constitució d'Andorra, que converteix el Principat en un estat independent, de dret, democràtic i social.

El 28 de juliol del 1993, Andorra es va integrar a l'ONU i va aconseguir, per tant, el seu reconeixement internacional. També forma part del Consell d'Europa des de l'any 1994.



07

Esglésies i monuments

La situació geogràfica d'Andorra ha convertit el nostre país en un lloc de pas i de confluències de persones provinents de països molt diversos. La seva influència ha estat clau en el desenvolupament de la tradició artística local.

Durant la teva estada al Principat podràs visitar algunes de les esglésies més emblemàtiques de les nostres terres, amb un important valor singular com a monument artístic i com a reflex del nostre passat.

Així mateix, val la pena destacar l'important paper de l'**art preromànic i romànic** en les manifestacions artístiques d'Andorra, ja que són els dos estils arquitectònics que han aconseguit mantenir-se com a referència durant més temps al nostre país.

El romànic andorrà és el símbol artístic que s'associa amb la formació de les comunitats parroquials, amb l'aparició de les primeres relacions de poder i amb la fascinació que se sentia en aquells moments per tot allò que era espiritual, misteriós i inabastable.

Les esglésies típiques del preromànic i el romànic andorrà et sorprendran per la seva senzillesa, la seva petita mida i la seva sobrietat. És a dir, mantenen l'essència d'aquest estil que va néixer entre els segles XI i XII, tot i que evolucionen cap a un romànic complet.

En tots els casos, són esglésies d'una nau, amb escasses obertures i sense escultures monumentals. En canvi, el seu interior destaca per la bellesa de les seves pintures murals.

A l'exterior, **les esglésies andorranes destaquen per la seva perfecta integració al paisatge** de gran bellesa que les envolta. En la majoria de casos, compten amb un important campanar de línies llobardes que, a més, es feia servir com a eina de comunicació entre els diversos pobles de la zona a l'antiguitat.



ESGLÉSIA DE SANT JOAN DE CASELLES

Construïda entre els segles XI i XII, aquesta església és una perfecta mostra de l'estil arquitectònic romànic andorrà. Disposa d'una nau rectangular amb coberta de fusta, absis semicircular i campanar d'estil llombard. També es poden contemplar els dos porxos, la construcció dels quals data probablement d'entre els segles XVI i XVII.

En entrar a l'església, et trobaràs amb una majestat romànica d'estuc (del segle XII), envoltada d'una **pintura mural sobre la crucifixió** amb Longinus i Stephanon acompanyats pel Sol i la Lluna.

El **retaula de l'any 1527** que es conserva darrere de la reixa de l'altar, i que destaca per la seva gran qualitat artística, mereix una especial atenció. És obra de **Miquel Ramells i Gui de Borgonyó** i explica la vida de Sant Joan, el patró de l'església amb influències dels estils renaixentistes italià i alemany.

Juntament amb els temples de Santa Coloma i La Cortinada, Sant Joan de Caselles es considera una de les 3 joies del romànic andorrà, sobretot per la seva originalitat i autenticitat.

Com a curiositat, pots completar el teu recorregut per aquesta zona d'Andorra visitant el **Museu de les dues rodes, dedicat a la història de la moto** i situat just al peu del temple.



Ctra. general, s/n.
AD100 **Canillo**



Entrada gratuïta



Oficina de Turisme Canillo

Tel.: (+376) 753 600

vdc@canillo.ad · www.turismecanillo.ad

Aina

Tel.: (+376) 851 434 · www.aina.ad

ESGLÉSIA DE SANT SERNI DE CANILLO

L'església actual de Sant Serni data de la meitat del segle XVIII i és obra dels mestres de cases Pere Moles i Francesc Porta, de la localitat catalana de la Seu d'Urgell. És de planta rectangular i disposa d'una torre de planta quadrada adossada a la nau.

De totes maneres, gràcies a les excavacions arqueològiques realitzades ens conta que hi havia una anterior església, dedicada al mateix Sant Serni, de la qual existeix ja constància al segle XI. També en aquestes excavacions es va trobar una sèrie d'enterraments duts a terme entre els segles VII i XVIII.

Aquesta església destaca del conjunt d'edificis religiosos andorrans perquè té en el seu interior **una talla gòtica d'un Crist, de fusta policromada i original del segle XIV**. Igualment, podràs contemplar els diversos retaules barrocs del segle XVII pintats per artistes tan importants com el Jeroni d'Heredia.

A l'entrada del temple es conserva una pila baptismal que avui dia fa les funcions de font.

La capella de Sant Serni està situada a l'antic nucli de Canillo i, per tant, podem aprofitar la visita per voltar pels carrers i cases típiques d'aquest poble amb personalitat pròpia.



Plaça de Sant Serni.
AD100 **Canillo**



 **Entrada gratuïta**



Oficina de Turisme Canillo

Tel.: (+376) 753 600

vdc@canillo.ad · www.turismecanillo.ad



BASÍLICA SANTUARI DE NOSTRA SENYORA DE MERITXELL

En visitar el conjunt històric de Meritxell, et trobaràs amb dos edificis que pertanyen a dues èpoques molt diferents:

- **El santuari antic**, conegut com l'església de Santa Maria, és un edifici romànic que va ser molt modificat a l'època barroca
- **El santuari nou**, construït l'any 1976 sota la direcció de l'arquitecte català Ricard Bofill

Tots dos són considerats Bé d'interès cultural, segons la llei andorrana

L'any 2014 va ser un any important per a aquest santuari, ja que el papa Francesc li va concedir la distinció de Basílica menor, per la

seva història, activitat cultural i religiosa, i per la seva vida litúrgica. A partir de llavors s'inclou també a la coneguda Ruta Mariana, un itinerari cultural i religiós que inclou els santuaris del Pilar, de Torreciutat, de Montserrat i de Llorda, a més del mateix Santuari de Meritxell.

La festivitat de Nostra Senyora de Meritxell, patrona de les Valls d'Andorra, es celebra el dia 8 de setembre, data que correspon a la festa de les verges trobades als Països Catalans.



L'església de Meritxell

La primera vegada que trobem documentat el lloc de Meritxell és a la segona concòrdia d'Andorra, que data del 8 de gener de 1176. Amb tot, no disposem de cap document antic que parli de l'església de Santa Maria de Meritxell.

No va ser fins al 24 d'octubre de 1873 quan el Consell General va declarar oficialment la Verge de Meritxell patrona i especial protectora del Principat d'Andorra.

L'església del poble de Meritxell és una construcció romànica, que va tenir modificacions importants a l'època barroca. Seguia la mateixa tendència humil de les construccions d'aquest estil i constava d'una sola nau coronada a llevant per un absis semicircular. Actualment encara podem veure el seu mur oest i els fonaments de l'absis, integrats a l'edifici barroc.

El santuari antic va ser destruït per un incendi en 1972 i va ser rehabilitat amb posterioritat per convertir-se en una sala d'exposicions sobre la patrona d'Andorra, on s'exhibeix de manera permanent la mostra "Meritxell Memòria", que realitza un recorregut per la història i el culte a la patrona d'Andorra. També té una bonica zona enjardinada.

El nou santuari, obra de l'arquitecte Ricard Bofill

Després de l'incendi, la construcció del nou santuari es va encarregar a l'arquitecte Ricard Bofill, tenint en compte la necessitat de configurar el projecte sobre tres pilars que simbolitzessin la força i grandesa religiosa i monumental del lloc: la fe, la identitat i la cultura.

LA LLEGENDA

La creació d'aquest santuari s'associa amb una interessant llegenda que explica com un dia de Reis un pastor que es dirigia a Canillo per assistir a la corresponent missa per aquesta festivitat es va trobar amb un roser silvestre en flor en ple hivern, just a on ara s'ubica el santuari de Meritxell.

Sota del roser, hi havia una bonica talla d'una verge que van portar a l'església de Canillo i van col·locar en el seu altar major amb la idea de construir-li posteriorment un temple. Al dia següent, la imatge havia desaparegut de l'altar de l'església de Canillo i tornava a ser sota del roser.

A partir d'aquest fet, els veïns d'Encamp van decidir que la Verge no volia quedar-se a Canillo i la van col·locar a la seva església tancant-la amb clau. Al dia següent, la història es va repetir i la imatge tornava a ser al roser, amb un detall especial a tenir en compte: durant la nit havia estat nevant, però a la terra del voltant del roser no hi havia res de neu.

Els fets es van considerar un miracle i els veïns van entendre que la Verge volia quedar-se allà. Així es va construir l'església de Santa Maria de Meritxell.





Bofill va voler, a més, que aquest gran complex religiós i cultural s'integrés al paisatge i, al mateix temps, que aconseguís impactar visualment a qui el visités.

El resultat final és un edifici que combina les formes avantguardistes amb arcs i torres sense acabar, que volen recordar les restes romàniques del santuari anterior. També destaca l'ús dels colors blanc i negre al terra, que creen un efecte que recorda l'arquitectura pròpia del Renaixement italià.

L'edifici central del santuari s'organitza en planta d'una nau, de creu grega distorsionada. Té un absis de planta quadrada i coberta de volta de canó. Al seu voltant, s'organitzen la resta d'espais del santuari intentant fer servir la secció àuria en les seves proporcions, tal com es feia en els temples grecoromans.

Una de les seves característiques és que emana una gran quantitat de llum, provinent

de la seva estreta relació amb el paisatge que l'envolta. De fet, disposa de grans obertures que permeten el pas a l'interior de l'edifici. Aquesta característica fa que l'edifici connecti en certa manera amb l'art islàmic, igual que la font d'aigua central instal·lada al claustre.

Així mateix, Bofill es va inspirar en el romànic català, tendència que es reflecteix en el campanar de torre de planta i grans dimensions, i el claustre adossat i cobert amb volta de creueria.

A més, val la pena destacar que el santuari no té cap tipus d'ornamentació, la qual cosa fa que l'interior sigui extremadament auster. El color blanc, que domina el sostre, el mosaic i els arcs exteriors, representa la neu pròpia del paisatge andorrà on es troba enclavat el santuari, i una de les fonts de llum més vistoses és el vitrall de l'església, que canta el significat del nom de Meritxell.



Un dels principals materials que s'han fet servir en la construcció és la pedra de pissarra extreta de la mateixa muntanya on es troba.

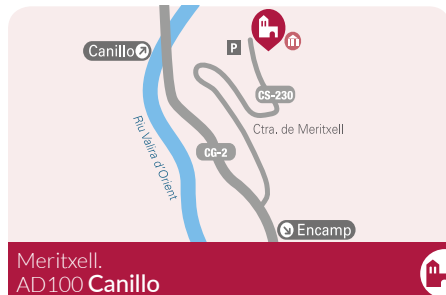
A l'interior de la nova basílica podem observar set escultures, obra de Sergi Mas, corresponents als sants patrons de les set parròquies andorranes, que ratifiquen que Meritxell és el santuari nacional andorrà: Sant Serni de Canillo, Santa Eulàlia d'Encamp, Sant Corneli d'Ordino, Sant Iscle de La Massana, Sant Esteve d'Andorra la Vella, Sant Julià i Sant Germà de Sant Julià de Lòria i Sant Pere Màrtir d'Escaldes-Engordany.

La imatge

La talla original de la verge de Meritxell que es venerava en el santuari antic va desaparèixer amb l'incendi que va acabar amb l'església el dia 8 de setembre de 1972. Es tractava d'una

talla romànica del segle XII de la Verge amb el nen, de la qual actualment existeixen les dues còpies que es veneren.

Les imatges actuals són dues reproduccions amb els mateixos trets que la talla medieval desapareguda, com les mans i ulls exageradament grossos i inspirats en el Crist de les Majestats romàniques.



Entrada gratuïta

Serveis de guies culturals amb visites guiades de maig a octubre.
Tel.: (+376) 726 109
santuari.meritxell@gmail.com
Itinerari de natura lliure fins als oratoris de Meritxell i el poble de Prats.

Oficina de Turisme Canillo

Tel.: (+376) 753 600
vdc@canillo.ad · www.turismecanillo.ad

Sagristia

Tel.: (+376) 851 253
www.santuariidemeritxell.com





CONJUNT HISTÒRIC DE LES BONS

Està format per l'església de Sant Romà, una antiga torre de defensa de quatre pisos, les restes d'un edifici d'arquitectura civil —els dos últims elements daten del segle XIII—, dos colomers de construcció moderna i un dipòsit d'aigua excavat a la roca. D'aquest interessant conjunt que ens trasllada a l'època medieval d'Andorra i que està enclavat estratègicament en un sortint rocós des d'on es podia controlar l'entrada a la vall, destaca l'església de Sant Romà, datada el segle XII, que acull una reproducció de les pintures romàniques del Mestre de Santa Coloma: aquestes representen una visió apocalíptica de Sant Joan amb els vestigis d'un tetramorf i una Maiestas Domini. La majoria d'aquestes pintures són actualment al MNAC de Barcelona. A més, aquesta petita església té una nau rectangular coberta amb volta de canó i un pòrtic de l'època moderna. Les dents de serra a la porta i les arcuacions llombardes de l'absis són les úniques decoracions arquitectòniques de l'edifici.

Altres obres que es poden veure al temple són els murals del segle XVI, que representen un Crist Majestat, i un petit retaule circular a la porta d'accés.



Entrada gratuïta

Visites guiades durant els mesos d'estiu.



Museus i Monuments

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760

museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Museu etnogràfic Casa Cristo

c/ Cavallers 2, La Mosquera. AD200 Encamp

Tel.: (+376) 833 551

casacristo@encamp.ad · www.encamp.ad

Oficina de Turisme Encamp

Tel.: (+376) 731 000

turisme@encamp.ad · www.encamp.ad

ESGLÉSIA DE SANTA EULÀLIA

Tot i que aquesta església ha estat ampliada en diverses ocasions, segueix mantenint una part de la seva arquitectura inicial d'origen romànic.

En el segle XII s'afegeix a l'edifici el **campanar, de 23 metres d'alçada, el més alt de l'estil romànic-llombard del país**. Té 3 pisos i una creu de ferro forjat amb peu de pedra tosca a la coberta.

L'església també **conserva el porxo més antic del Principat d'Andorra**, que data del segle XIV. Al seu costat es troba una caseta anomenada *comunidor*, plena de simbolisme religiós. Era on se celebrava el *consell de comú* i es conjuraven les tempestats. És un dels pocs *comunidors* que es mantenen en peu a tot Andorra.

Així mateix, es conserva la planta de l'absis romànic, enderrocat l'any 1924, dins de l'església actual, així com una porxada del segle XIV. A l'interior destaquen la pila baptismal romànica decorada amb arcuacions i flors de lis, tres retaules barrocs dels segles XVII i XVIII i el nou vitrall, obra de l'artista d'Encamp Agustí Rios.

L'església es va reformar un altre cop entre els anys 1988 i 1989, per part del bufet d'arquitectura Bohigs-Martorel-MackKay. La creació d'una plaça que comunica amb l'ampliació de la nau i la ubicació del nou centre parroquial van ser dues de les reformes més importants introduïdes.



Si decideixes visitar l'església de Santa Eulàlia, pots aprofitar l'ocasió per visitar el nucli històric d'Encamp o visitar els museus d'Art Sacre i Nacional de l'Automòbil.



Ctra. de Vila, 1
AD200 Encamp



Entrada gratuïta

Visites guiades amb reserva prèvia.



Oficina de Turisme Encamp

Tel: (+376) 731 000

turisme@encamp.ad · www.encamp.ad

Tel.: (+376) 833 551 · cultura@encamp.ad



ESGLÉSIA DE SANT CORNELI I SANT CEBRIÀ

Una altra de les esglésies medievals més importants d'Andorra, tot i que va ser remodelada entre els segles XVII i XIX.

Un dels atractius d'aquesta església és la seva **talla romànica de la Mare de Déu**, realitzada entre els **segles XI i XII en fusta policromada**. Mesura només 44 cm d'alçada, fet que la converteix en una de les més petites que es conserven al Principat.

També es conserven cinc retaules barrocs a l'interior de l'església, realitzats entre els segles XVII i XVIII, i dedicats als patrons de l'església.

Les reixes d'aquesta església no només són interessants pel seu valor artístic, sinó també per ser el reflex de la societat d'Ordino. Fabricades als segles XVIII i XIX, el seu origen es troba a les fargues de metall que en aquella època pertanyien a les famílies més riques del poble, com els Rossell i els Areny-Plandolit. De fet, la casa d'aquests darrers és l'única

senyorial de les valls andorranes, i avui dia és un museu.

Fora de l'església podràs veure un altre petit *comunidor*, que s'usava per realitzar cerimònies en què es buscava la protecció del poble contra les tempestats.

Carrer Major, s/n
AD300 **Ordino**

Oficina de Turisme Ordino
Tel.: (+376) 878 173
ot@ordino.ad · www.ordino.ad

ESGLÉSIA DE SANT MARTÍ DE LA CORTINADA

La indústria del ferro també va tenir presència històrica a la vall durant segles. Avui dia pots conèixer la seva importància fent la popular Ruta del ferro, però també observant exemples en diversos àmbits: les reixes de ferro forjat de l'església de Sant Martí de La Cortinada en són un bon referent.

Aquesta església romànica es va construir al segle XII i va ser sotmesa a diverses modificacions durant els segles XVII i XVIII. Per sort, avui en dia encara es conserven les **pintures murals** de l'interior, realitzades pel Mestre de La Cortinada al segle XII.

Les ampliacions barroques posteriors van significar canvis importants en l'estructura, que van arribar fins i tot a afectar l'orientació de la nau. També es va instal·lar un nou altar major, a base de fusta policromada.

Si ets amant de l'art, no pots deixar d'admirar el mobiliari de fusta del segle XVII i un suggeriment: aprofita la teva visita a aquesta església per conèixer altres elements de l'arquitectura civil andorrana ubicats molt a prop, com **la mola i la serradora de Cal Pal** i **la casa pairal que du el mateix nom**, a on crida l'atenció el seu colomer blanc.



La Cortinada
AD300 Ordino



Entrada gratuïta

Visites guiades durant els mesos d'estiu.



Museus i Monuments

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760

museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Oficina de Turisme Ordino

Tel.: (+376) 878 173

ot@ordino.ad · www.ordino.ad

ESGLÉSIA DE SANT CLIMENT DE PAL

El poble de Pal és part d'un pla especial de protecció de l'arquitectura tradicional des de l'any 1997. Això ha fet que es converteixi en **un dels conjunts rurals millor conservats del país**. La bellesa dels seus carrers i edificis el converteixen en un escenari de somni molt valorat pels turistes.

Aquí es troba l'església de Sant Climent, construïda entre els segles XI i XX i que, com totes les seves coetànies del país, ha sofert diverses ampliacions a l'època moderna.

De totes maneres, encara podràs admirar la planta de nau rectangular i els murs típics del romànic, així com el també habitual campanar d'estil llombard. Val la pena destacar que les finestres del pis superior d'aquesta torre són geminades dobles, úniques a Andorra.

Visita l'interior d'aquesta església per admirar la seva sòbria decoració, en què destaquen una **talla romànica de la Verge del Remei del segle XIII**, la pila baptismal de granit i un retaule dedicat al papa sant Climent, el sant titular de l'església.



Museus i Monuments · Central de reserves
Tel.: (+376) 839 760
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad



ESGLÉSIA DE SANT CRISTÒFOL D'ANYÓS

Anyós és un poble ubicat a la parròquia andorrana de la Massana. La seva església va ser construïda a la part més alta de la localitat, amb la idea de poder ser un punt de control estratègic de l'entrada a la vall d'Escaldes-Engordany i dels nuclis de Sispony, la Massana i fins i tot Ordino.

De totes maneres, això no ens pot fer oblidar el seu valor artístic i històric. Es tracta d'una construcció del segle XII de dimensions molt petites que encara conserva part de la seva estructura romànica malgrat les modificacions posteriors.

A l'actualitat, a l'interior pots contemplar una **representació del Sant Sopa**, que data de l'època franc-gòtica. També es troben a les parets d'aquesta església diverses pintures del segle XIII que representen el passatge de les ànimes per sant Miquel i la representació de sant Cristòfol. Un retaule del segle XVI consagrat al mateix sant és un altre dels seus punts d'interès.

No et limitis a visitar l'Església de Sant Cristòfol quan et trobis en aquestes terres andorranes! Molt a prop es troba la Casa Rull, un exemple de casa pairal del segle XIX, i la Farga Rossell, a la Massana.



 **Entrada gratuïta**

Visites guiades durant els mesos d'estiu.

Oficina de Turisme La Massana

Tel.: (+376) 835 693

turisme@comumassana.ad · www.lamassana.ad

Esglésies i monuments

ESGLÉSIA DE SANTA COLOMA

El seu **campanar rodó d'estil llobard**, l'únic que pots veure al Principat d'Andorra, és motiu més que suficient per visitar aquesta església ubicada a Santa Coloma.

Es tracta d'una construcció preromànica, amb una nau de planta rectangular coberta amb bastides de fusta i un absis quadrangular, a la qual al segle XII se li va afegir el campanar de 18 metres d'alçada.

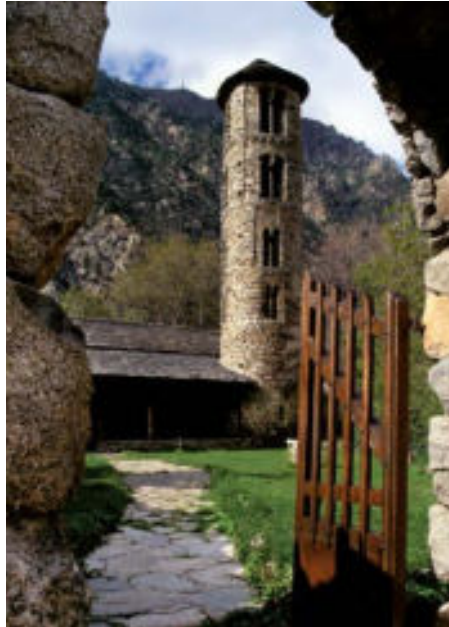
A l'actualitat només queden a l'interior d'aquesta església andorrana l'Agnus Dei, flanquejat per dos àngels, i la decoració geomètrica que emmarca l'arc ultrapassat. La resta de pintures murals romàniques originals del Mestre de Santa Coloma del segle XII van ser recuperades pel govern del país, després que fossin arrancades en 1930.

No pots marxar d'aquesta capella sense observar igualment la talla de fusta policromada de la Verge del Remei i el retaule barroc sota l'advocació de Santa Coloma, patrona de l'església.

A l'interior, mitjançant un innovador **sistema de videomapatge**, es pot observar la **recreació de les pintures murals originals** en el mateix absis del qual van ser arrencades als anys 30.

Recorda que la localitat de Santa Coloma mereix també una visita. Als carrers podràs descobrir construccions tradicionals com la Torre dels Russos. Aquesta construcció va ser projectada per un dels millors arquitectes modernistes, Cèsar Martinell, que va treballar el granit a les seves obres andorranes.

La visita a l'església es fa des de l'Espai Columba.



Santa Coloma
AD500 Andorra la Vella



Tel.: (+376) 821 234

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760

museumandorra@gmail.com · www.museum.ad

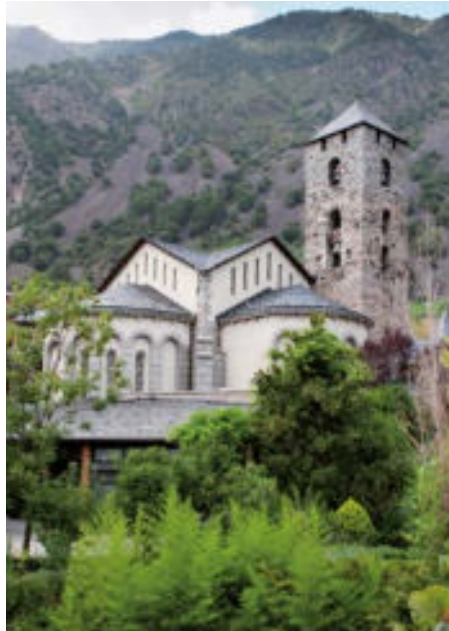
ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE

Aquesta església romànica es va construir al segle XII a Andorra la Vella. Durant el segle XX va patir modificacions importants, però encara conserva l'absis semicircular. Al seu moment, aquí es mostraven diverses pintures murals romàniques de gran valor artístic. Algunes es poden contemplar avui dia al museu MNAC de Barcelona: les noces de Canà, la imatge d'un brau alat i el Crist davant de Pilat són algunes de les més destacades.

De totes maneres, a l'interior de Sant Esteve podràs contemplar **dos retaules barrocs**, una biga de fusta policromada romànica i **el magnífic "Quadre de les ànimes"**, del segle XVIII. Des de l'exterior, s'observa l'absis semicircular romànic que conserva la decoració llobarda d'origen.

Val la pena destacar que aquest temple va ser restaurat el 1940 per Josep Puig i Cadafalch, un dels arquitectes modernistes més destacats estretament relacionat amb Gaudí. Sota la seva direcció es van remodelar el campanar i l'entrada lateral actual.

Per descomptat, val la pena que aprofitis la teva visita a aquesta església per voltar pel centre històric d'Andorra la Vella i descobrir-ne els edificis més tradicionals i singulars, molts dels quals basats en el granit.



Plaça Príncep Benlloch
AD500 **Andorra la Vella**

 **Entrada gratuïta**

Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel. (+376) 750 100

info@oficinaturisme.ad · www.andorralavella.ad



Esglésies i monuments



CASA DE LA VALL

Sens dubte, la Casa de la Vall és un dels edificis més importants de l'arquitectura civil andorrana.

Es tracta de l'antiga seu del Consell General d'Andorra i, per tant, té un important significat històric. És un edifici de 1580 que en el seu moment va pertànyer a la família Busquets i que el 1702 va passar a ser propietat del Consell General.

Pel que fa a l'arquitectura, val la pena destacar la **planta quadrangular amb tres crugies, típica de les masies senyoriales catalanes**. La seva façana és una lliçó viva d'història, ja que mostra els dos escuts d'Andorra (l'antic i l'actual) i elements de defensa, com una tronera, torre i matacans. Va ser restaurada el 1962.



Carrer de la Vall, s/n
AD500 Andorra la Vella



Entrada normal: 5 €
Entrada reduïda: 2,50 €

Accés no adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.
Visita guiada obligatòria amb reserva prèvia.

Tel.: (+376) 829 129

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760

museusandorra@gmail.com · www.museus.ad



ESGLÉSIA DE SANT SERNI DE NAGOL

Visitar Sant Julià de Lòria i no viure l'experiència de conèixer l'església de Sant Serni de Nagol és pràcticament ineludible.

Sens dubte, aquest temple romànic és un dels més excepcionals que pots veure en tots els Pirineus. La perfecció del seu entorn natural i la seva peculiar ubicació a sobre del poble ofereixen un espectacle increïble de bellesa serena a tots aquells que s'apropin fins aquí.

Com és habitual a les esglésies romàniques, es tracta d'una construcció de mides petites, amb nau rectangular amb coberta de fusta i absis semicircular. El seu campanar d'espadanya amb doble obertura arrodoneix la seva imatge més característica.

Un dels aspectes més destacables d'aquesta església són els esbossos romànics que es conserven en l'interior, i que ofereixen una mostra de narrativa religiosa primitiva i molt eloqüent. Disposen de **representacions d'àngels adorant l'Agnus Dei i una gran iconografia sobre la simbologia entre el bé i el mal.**

Així mateix, et cridarà l'atenció un retaule del segle XV dedicat al patró de l'església, primer bisbe de Tolosa, en què destaquen els anagrames de Crist i la Verge.



Nagol
AD600 Sant Julià de Lòria



Entrada gratuïta

Visites guiades durant els mesos d'estiu. La resta de l'any, visites guiades concertades amb 15 dies d'antelació.



Oficina de Turisme Sant Julià de Lòria

Tel.: (+376) 744 045
turisme@comusantjulia.ad
www.santjulia.ad/turisme

Museus i Monuments

Central de reserves
Tel.: (+376) 839 760
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad



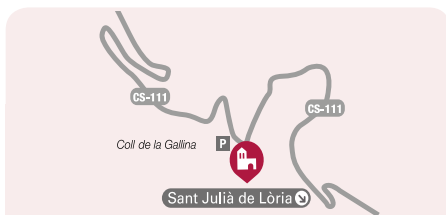
SANTUARI DE CANÒLICH

En aquest santuari de Sant Julià de Lòria se celebra l'últim dissabte de maig la coneguda Trobada de Canòlich, un esdeveniment religiós que reuneix cada any nombrosos visitants desitjosos de viure de prop l'espiritualitat d'aquest espai únic, en què es busca potenciar la generositat i la capacitat de compartir entre totes les persones.

L'entorn natural on es troba ubicada aquesta ermita és un dels detalls que més et seduiran.

De fet, durant segles es va considerar una mostra de devoció que els fidels pugessin fins a aquesta muntanya per participar en els actes religiosos del santuari.

L'església actual va ser construïda al segle XX, però existeixen proves documentades de l'existència del lloc i de l'església segles enrere.



Canòlich
AD600 **Sant Julià de Lòria**



Entrada gratuïta

Visites guiades de mitjans de juliol a mitjans de setembre, amb 15 dies d'antelació.

Oficina de Turisme Sant Julià de Lòria

Tel.: (+376) 744 045

turisme@comusantjulia.ad

www.santjulia.ad/turisme





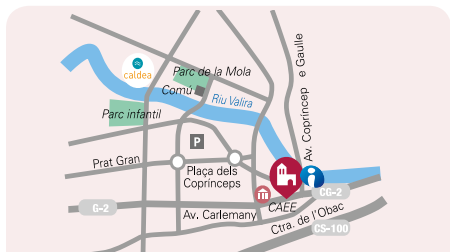
ESGLÉSIA DE SANT PERE MÀRTIR

El sector tèxtil era un dels més importants a la parròquia d'Escaldes-Engordany. Per retre homenatge als coneguts com *paraires* d'aquestes terres, es va concebre aquest temple creat per l'arquitecte Josep Danés el 1956.

Es tracta d'una **església d'estil neoromànic** construïda en granit tallat i amb un campanar de torre que vol recordar les antigues construccions de la zona. Com a curiositat, s'ha de dir que el bisbe Martí Alanís va batejar el 1981 les campanes d'aquest temple com Maria, Anna i Jacoba.

Les escultures i les ceràmiques són un factor important en la decoració d'aquest temple. A la façana, podràs veure serigrafies de les Bonaventures de l'escultor Sergi Mas i sota la porxada, ceràmiques del mateix autor. També l'escultor Josep Viladomat va aportar a aquest temple una Pietat i una Immaculada. Inclús a la plaça hi ha una altra de les seves escultures, la Puntaire.

No marxis d'aquesta parròquia d'Andorra sense visitar els antics carrers d'Engordany i els ponts de la Tosca o d'Engordany!



Av. Carlemany, s/n
AD700 Escaldes-Engordany



Entrada gratuïta



Oficines de Turisme Escaldes-Engordany

Tel.: (+376) 890 881

oficinaturisme@e-e.ad · www.e-e.ad

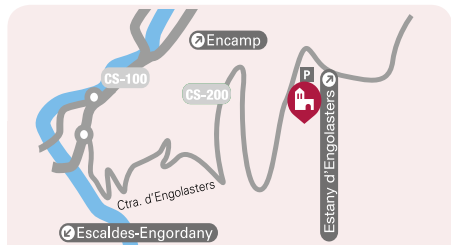


ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL D'ENGOLASTERS

Sens dubte, és una de les esglésies romàniques més antigues d'Andorra, ja que el seu origen es troba abans del segle XII, tot i que els historiadors no han pogut precisar una data exacta.

Es tracta d'una construcció típica de la zona, amb planta rectangular, amb una nau, absis semicircular, coberta a dos vessants, campanar de torre i un porxo afegit posteriorment. Una de les coses que més et sorprendran en contemplar-la des de l'exterior són els ni més ni menys **17 metres d'alçada del seu campanar**. Precisament, a l'últim pis es troben unes de les poques esculptures romàniques que poden veure's al Principat: uns caps esculpits situats al centre dels arcs de les finestres geminades.

La ubicació geogràfica privilegiada d'aquest temple és motiu més que suficient perquè et decideixis a visitar-lo, ja que es troba a l'alçada perfecta perquè puguis gaudir de les magnífiques vistes de la zona i arribar, fins i tot, a conèixer el llac d'Engolasters i la vall de Madriu-Perafita-Claror, declarada Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.



Engolasters
AD700 Escaldes-Engordany



 **Entrada gratuïta**

Visites guiades durant els mesos d'estiu.



Museus i Monuments

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760

museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Oficines de Turisme Escaldes-Engordany

Tel.: (+376) 890 881

oficinaturisme@e-e.ad · www.e-e.ad



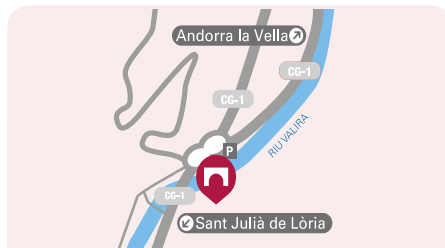
PONT DE LA MARGINEDA

A prop de la carretera general que et porta a Andorra la Vella et trobaràs amb el pont de La Margineda, **el més gran i més esvelt dels ponts medievals del Principat**. De fet, mesura 33 metres de longitud i té una alçada màxima de 9,20 metres. Construït al segle XV, passa per sobre del riu Valira.

El **Valira** és un afluent del riu lleidatà Segre, que és el principal eix del sistema hidrològic andorrà. De fet, neix al Circ dels Pessons, a la parròquia d'Encamp i creua Andorra de nord a sud per desembocar al Segre, més enllà de la localitat de la Seu d'Urgell. Els seus braços tenen forma de Y, i s'uneixen a Escaldes-Engordany per formar el riu Gran Valira.

Quan visites el pont, val la pena que paris atenció a l'escultura que es troba al seu costat. Es tracta d'una obra de l'autor Vicenç Alfaro, que commemora la celebració del Primer Congrés de Llengua i Literatura Catalanes en aquestes terres.

Així mateix, no deixis d'aprofitar la visita per fer un volt per La Margineda, un poble que es troba entre les parròquies de Sant Julià de Lòria i Andorra la Vella. Aquí se celebren les famoses Barraques de **La Margineda**, una de les festes majors més vives i innovadores del país.



La Margineda
AD500 Andorra la Vella



Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel. (+376) 750 100

info@oficinaturisme.ad · www.andorralavella.ad

Esglésies i monuments



PONT DE SANT ANTONI DE LA GRELLA

Es tracta d'un pont medieval que va ser reconstruït a meitat del segle XX i que en el seu moment va ser un element indispensable dels desplaçaments per Andorra. De fet, era l'únic pas que existia per arribar a la Massana, passant per sobre del riu Valira Nord i seguint el camí reial fins a Andorra la Vella.

El pont és una construcció senzilla, amb només un arc de mig punt rebaixat, que disposa de muralleta i calçada empedrada. Mesura 21,20 metres de llarg i la seva alçada màxima és de 5,55 metres.

Si visites aquest pont, aprofita per apropar-te a conèixer la **capella de Sant Antoni de la Grella**, també d'origen romànic i restaurada als anys 40 del segle XX per les obres dels túnels de la carretera general.

Aquesta església es troba a sota del poble de Sispony, a la parròquia de la Massana. A més, està adossada a la roca allà on el riu Valira

Nord passa entre les parets de pedra i la densa vegetació de la ribera del riu. Està dedicat a Sant Antoni Abad, patró dels *traginers*, els homes que baixaven mercaderies pel riu amb les seves embarcacions.



AD400 La Massana



Oficina de Turisme La Massana

Tel.: (+376) 835 693

turisme@comumassana.ad · www.lamassana.ad



PONT D'ORDINO

Aquest petit pont només té un arc. El seu perfil és en forma de capçaner, té la calçada empedrada i una petita muralla.

Una curiositat: a l'actualitat veuràs aquest pont al nord del poble de Llorts, a la parròquia d'Ordino, però **abans estava situat en un antic camí que unia les poblacions andorranes d'Ordino i Serrat, sobre el riu Valira Nord**. L'interès per preservar-lo d'unes obres de carretera va fer que es decidís el seu trasllat l'any 1980.



Av. de la Font del Canyar, s/n, El Serrat
AD300 **Ordino**



Oficina de Turisme d'Ordino
Tel.: (+376) 878 173
ot@ordino.ad · www.ordino.ad

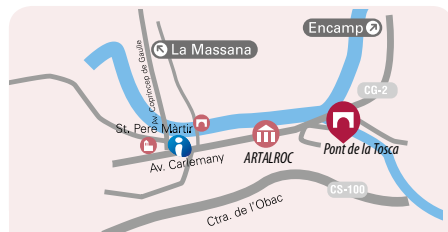


PONT DE LA TOSCA

Els ponts són un element bàsic per a la comunicació dels diferents nuclis de la parròquia andorrana d'Escaldes-Engordany. En aquestes terres conflueixen tres rius: el Valira d'Orient, el Valira del Nord i el Madriu. Per tant, en moure't per aquí descobriràs joies com el Pont de la Tosca.

Creat en pedra i situat a la confluència dels rius Madriu i Valira d'Orient, formava part de l'antic camí reial que enllaçava les fronteres amb Espanya i Andorra, passant per Encamp. Va ser construït l'any **1820 seguint les tècniques medievals**. Té un arc de mig punt, amb una alçada màxima de deu metres per sobre del llit del riu.

Una curiositat? Segur que la silueta d'aquest pont et serà molt familiar, ja **que forma part de l'escut de la parròquia d'Escaldes-Engordany**.



Av. Pont de la Tosca
AD700 Escaldes-Engordany



Oficines de Turisme Escaldes-Engordany

Tel.: (+376) 890 881

oficinaturisme@e-e.ad · www.e-e.ad

31 Museus i espais expositius

Els costums i tradicions andorrans, així com els seus nuclis de població, són en gran part fruit de la cultura del país, basada en bona part en l'explotació intensa i racional dels recursos naturals que fa temps ofereia la muntanya.

Durant la teva estada a Andorra tindràs l'oportunitat de visitar nombrosos museus i espais expositius, en els quals l'oferta cultural, l'art més actual i el patrimoni natural es converteixen en protagonistes.

A totes les parròquies andorranes podràs trobar tota mena de museus amb encant, edificis emblemàtics i col·leccions singulars.



Casa de la Vall



Si vols assegurar-te l'entrada a cada espai, et recomanem que facis una reserva anticipada per a cada museu. El PassMuseu és vàlid durant un any i els seus descomptes s'apliquen als següents espais:

- Museu de la Moto
- Museu Etnogràfic Casa Cristo
- Museu d'Art Sacre
- Museu Nacional de l'Automòbil
- Museu Casa d'Areny-Plandolit
- MW Museu de l'Electricitat
- Centre de Natura de La Cortinada
- Mola i Serradora de Cal Pal
- Espai sociocultural Cal Pal
- Museu de la Miniatura
- Museu Postal
- Museu Casa Rull
- Farga Rossell Centre d'Interpretació
- Museu del Còmic
- Dèria. Espai del col·leccionisme
- Casa de la Vall
- Espai Columba
- Museu del Tabac
- Centre d'Art d'Escaldes-Engordany (CAEE)
- Museu del Perfum
- Museu Carmen Thyssen Andorra

PASSMUSEU

Si vols descobrir l'oferta de museus d'Andorra, el PassMuseu serà el teu millor aliat per visitar-los de la manera més fàcil i econòmica.

Per només 2,5 €, tindràs dret a un descompte del 50 % del preu de l'entrada a tres museus del país. És un passaport personal i intransferible, que hauràs de presentar a cada museu perquè te'l segellin i, d'aquesta manera, validar la reducció de preu. Recorda que cada cupó del passaport val per a un museu diferent. A més a més, els infants menors de 10 anys tenen entrada gratuïta.



2,5 €

El descompte és aplicable a una única persona a tres museus diferents durant un any.

Es pot adquirir a museus i a les oficines de turisme del país.

Museu Carmen Thyssen Andorra

**Tarifa reduïda 5 € /menors de 18 anys 0 €*



Tel. (+376) 750 100
www.visitandorra.com

MUSEU DE LA MOTO

Les motos ens sedueixen des de l'any 1885 quan Gottlieb Daimler va construir la primera motocicleta de la història. L'olor a benzina, la necessitat d'equilibri sobre les dues rodes i la sang freda són tres dels elements que atrauen a tots els aficionats a aquest tipus de vehicles.

La seva evolució es mostra al Museu de la Moto de Canillo, que li ret homenatge oferint algunes de les màquines més representatives de cada època.

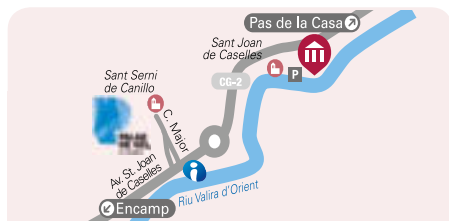
Aquest museu conté més de cent joies del motorisme clàssic que són un veritable referent a la història del motociclisme. Si ets un amant d'aquesta mena de vehicles, no dubtis en incloure'l a la teva llista de visites ineludibles als museus andorrans.

Val la pena destacar que Andorra és un país amb una gran cultura motociclista. Aquest espai cedit pel Comú de Canillo exhibeix models de motos fabricades entre els anys 1896 i 2013. Durant la visita al museu tindràs l'oportunitat de contemplar en primera persona models tan especials com ara les originals motos de vapor o les versions de competició de màquines més actuals, com la Ducati Desmosedici o les KTM de Raid amb les quals Cyril Despres, campió del món del Rally Dakar cinc vegades, entrenava.

Als 654 m² d'exposició d'aquest museu, podràs veure també mostres temporals que donen dinamisme al recinte. Per tant, es converteixen en una bona raó perquè visitis aquest indret sempre que vagis a Andorra.



Acosta't fins a aquest museu de Canillo i prepara't per gaudir de models de motos realment especials, com una Vespa de primera sèrie, una Honda NSR, una BMW de la II Guerra Mundial o una Velocette de la policia, que et sorprendrà amb un detall tan especial com un termo per al te enganxat al radiador de l'aigua.



Ctra. General de Canillo, s/n.
AD100 **Canillo**



Entrada normal: 5 €
Entrada reduïda 2,50 €

Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.



Tel.: (+376) 853 444
museudelamoto@canillo.ad

Oficina de Turisme Canillo

Tel.: (+376) 753 600
vdc@canillo.ad · www.turismecanillo.ad



MUSEU ETNOGRÀFIC CASA CRISTO

Una lliçó d'història en viu. La Casa Cristo t'ofereix l'oportunitat de conèixer en primera persona com es vivia en una casa humil d'Andorra entre finals del segle XIX i la primera meitat del segle XX.

Visitant els tres pisos de la casa podràs veure com l'austeritat i la dedicació completa al treball eren l'essència de la vida dels andorrans més humils. Fixa't en tots els petits detalls, des de les eines usades a la pica de llosa, així com el vestit baptismal que passava de generació en generació dintre de la mateixa família.



c/ Cavallers 2, La Mosquera.
AD200 **Encamp**



Entrada normal: 5 €
Entrada reduïda 2,50 €



Tel: (+376) 833 551 · casacristo@encamp.ad

Departament de Cultura

Tel.: (+376) 731 490 · cultura@encamp.ad

Oficina de Turisme Encamp

Tel.: (+376) 731 000

turisme@encamp.ad · www.encamp.ad

MUSEU D'ART SACRE

Si visites l'església de Santa Eulàlia d'Encamp, val la pena que aprofitis per conèixer el seu museu dedicat a l'art sacre. En aquest espai s'han recopilat diferents **objectes litúrgics procedents de les esglésies del poble** que s'exhibeixen en diverses sales destinades a l'orfebreria, el tèxtil i el paper.

Entre els diversos objectes exposats en aquest museu, no et pots perdre les restes d'un canelobre romànic de ferro forjat de Sant Romà de Vila, un encenser de bronze del segle XIV, una veracreu del 1571 i la reproducció del còdex medieval del Beat de Liébana, així com pergamins dels segles XVI i XVII.

Per descomptat, no pots marxar d'aquesta localitat sense visitar l'església parroquial, una interessant mostra del romànic andorrà que va ser reformada entre els segles XVII i XX en diversos moments. El seu campanar és el més alt de l'estil llobard que existeix al Principat i té ni més ni menys que 23 metres d'alçada. Es va construir després del temple, a la segona meitat del segle XI.

De la seva part, a l'interior de l'església destaca la porxada el segle XIV, els tres retaules del segle XVII i la pila baptismal romànica de pedra de granit. La vidriera és d'obra nova, però resulta igualment molt interessant per la llum ambiental que dona a l'interior del temple. Val la pena destacar que, de l'absis romànic original, només es conserva la planta a l'interior del temple, ja que la resta fou destruït l'any 1924.



Tampoc no ens podem resistir a suggerir-te una visita turística per l'antic nucli urbà d'Encamp, els carrers empedrats i estrets del qual poden fer que retrocedeixis molts segles enrere en la història d'Andorra i d'aquesta parròquia. Sens dubte, serà el colofó perfecte per un dia ple de natura, art i història andorrans.



Entrada normal: 5 €

Entrada reduïda: 2,50 €

Visita concertada prèvia sol·licitud al Museu Etnogràfic Casa Cristo
Visita lliure. Es recomana fer una reserva prèvia. La visita al Museu d'Art Sacre inclou la visita a l'església parroquial de Santa Eulàlia d'Encamp.



Tel.: (+376) 833 551 · cultura@encamp.ad

Oficina de Turisme Encamp

Tel.: (+376) 731 000

turisme@encamp.ad · www.encamp.ad



MUSEU NACIONAL DE L'AUTOMÒBIL

Ets un amant dels cotxes? En aquest museu tindràs l'oportunitat de veure com han evolucionat els vehicles des de l'aparició de la màquina de vapor Pinette (1885) fins als models més destacats d'aquesta indústria que van aparèixer a la segona meitat del segle XX.

80 cotxes, 60 motos, 100 bicicletes i tota mena d'objectes relacionats amb el món de l'automoció formen part del fons d'aquest museu, que pot presumir de tenir una de les col·leccions més importants del sud d'Europa. I el millor de tot és que no només coneixeràs els diferents vehicles, sinó que també com s'usaven per transportar persones i mercaderies per tot el món.



Entrada normal: 5 €
Entrada reduïda: 2,50 €

Visites lliures i guiades amb reserva prèvia.
Activitats per a escolars i famílies.
Servei de botiga.
Parcialment accessible per a persones amb mobilitat reduïda.



Tel.: (+376) 832 266
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Central de reserves
Tel.: (+376) 839 760

MUSEU DE L'ELECTRICITAT (MW)

L'objectiu del museu MW és acostar-te al món de l'energia elèctrica i que descobreixis el que ha representat a la història d'Andorra.

Si visites aquest espai, podràs conèixer els principis de l'aprofitament de les **aigües a Andorra**, des del repte que va suposar per a la primera empresa hidroelèctrica de les valls a principis del segle XX la creació de les infraestructures de tot un país.

També podràs conèixer de prop com funciona el sistema que subministra electricitat a Andorra i descobrir de manera didàctica les aplicacions i les característiques d'aquesta energia.

Aquest museu es troba a la central hidroelèctrica de FEDA, la principal responsable de la producció d'energia elèctrica a Andorra. Val la pena visitar l'edifici mateix, ja que està considerat patrimoni d'interès cultural del Principat d'Andorra.

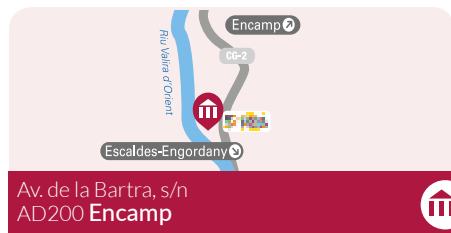
Durant la visita al museu podràs veure com funcionen les turbines que generen electricitat i diverses exposicions.


De fet, el Museu de l'Electricitat es divideix en exposicions temporals i permanents que t'ofereixen una visió global del fenomen de l'electricitat a Andorra. A la part permanent, podràs veure una mostra d'objectes relacionats amb la història i l'evolució de l'electricitat en general, a més d'una cronologia de la història de l'electricitat al Principat des de principis del segle XX.

Finalment, en aquest museu hi ha una sala dedicada als experiments didàctics interactius



i hi podràs observar, a través d'una gran finestra, la sala de màquines, a on es troben els tres generadors de la central.



 **Entrada normal: 5 €**
Entrada reduïda: 2,50 €

Visites lliures, guiades i audioguiades. S'aconsella fer reserva prèvia per a grups de més de 10 persones. Activitats i quaderns escolars didàctics per a primària i secundària. El museu disposa de botiga. Possibilitat de realitzar el camí hidroelèctric (p. 69). Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.

Tel.: (+376) 739 111
fedacultura@feda.ad · www.fedacultura.ad



MUSEU CASA D'ARENY-PLANDOLIT

Aquest museu és una visita obligada per a qui vulgui conèixer l'essència de la història andorrana, ja que és **l'únic exemple de casa senyorial que existeix al país**.

La Casa d'Areny-Plandolit és una construcció del segle XVII, encara que la majoria de les estructures que pots veure són del segle XIX. Fou en aquest moment que Guillem d'Areny-Plandolit aconseguí que la seva família visqués l'època de més esplendor econòmic. Fou baró de Senaller i Gramenet, síndic general de les valls d'Andorra i promotor de la Nova Reforma de 1866. A més a més, fou un dels propietaris de les fargues andorranes, una de les indústries més importants de finals del segle XIX.

Visitar aquesta casa museu és una oportunitat única d'**acostar-se a l'Andorra dels segles XIX i XX, descobrint l'estil de vida d'una família d'un nivell social alt** que, en canvi, no tenia accés al luxe ni als capricis per viure a les valls andorranes. A l'interior de la casa podràs veure el mobiliari i tots els elements d'època que corresponen a aquest període. Inclús podràs contemplar els jardins de la finca i veure l'Auditori Nacional d'Andorra, ubicat a l'edifici que va ser el Museu d'Animals Desnaturalitzats a principis del segle XX. Conté elements recuperats dels moments de convivència familiar, això fa que la col·lecció tingui un important valor etnològic. Barreja elements propis del món rural i de l'ambient urbà. Actualment, aquest museu forma part de l'itinerari de l'hàbitat rural d'Andorra.



Aprofita l'ocasió per recórrer cada racó d'aquesta casa senyorial, que és una verdadera història viva de les terres andorranes, tant pel seu contingut com per l'essència de la família que representa.

Cal destacar que la família que dona nom a aquesta casa fou una de les més importants d'Andorra entre els anys 1600 i 1900. Estava emparentada amb les cases més influents de les valls.



Carrer Major, s/n
AD300 **Ordino**



Entrada normal: 5 €

Entrada reduïda: 2,50 €

Visita guiada obligatòria amb reserva prèvia.
Activitats per a escolars i servei de botiga.
Accés no adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.



Tel.: (+376) 836 908
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Central de reserves
Tel.: (+376) 839 760



MUSEU POSTAL

T'has preguntat alguna vegada com es fan els segells? Aquest museu d'Andorra t'explica el seu procés d'elaboració i impressió i diverses curiositats relacionades amb els segells.

També podràs veure aquí un audiovisual sobre el correu postal i la seva evolució des de l'antiguitat.

Finalment, podràs conèixer la història postal d'Andorra i com ha ajudat a connectar persones i pobles al llarg dels segles.



Carrer Major, s/n, Era del Raser
AD300 **Ordino**



Entrada normal: 5 €

Entrada reduïda: 2,50 €

Visita guiada obligatòria amb reserva prèvia.
Activitats per a escolars i servei de botiga.
Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.



Tel.: (+376) 836 908

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760

museumandorra@gmail.com · www.museumus.ad



MUSEU DE LA MINIATURA

Si hi ha un museu curiós a Andorra, sens dubte és el de la Miniatura. Aquí podràs veure obres úniques fetes a mà amb materials nobles, com l'or i el platí, o amb materials comuns com el paper, llavors de fruites o grans d'arròs. Tot és possible a l'imaginari de l'obra de l'ucraïnès Nikolai Siadrystyi, considerat un referent de l'art de la miniatura i, inclús, el millor autor de microminiatures del món.

Una visita a aquest museu et permetrà descobrir veritables meravelles fetes a mà, com **una caravana de camells en or dins del forat d'una agulla**.



Edifici Maragda
AD300 **Ordino**



Entrada normal: 5 €
Entrada reduïda: 2,50 €



Tel.: (+376) 838 338
museu@andorra.ad
www.museudelaminiatura.com



CENTRE DE NATURA DE LA CORTINADA

Es troba a la Casa Masover de La Cortinada. Aquí podràs experimentar amb diversos elements de la natura provinents de la muntanya propera. Així, descobriràs els seus sorolls, fragàncies i aromes.

També en aquest centre es troba una exposició permanent de més de 2000 metres sobre la formació dels Pirineus i els fenòmens climatològics que han modelat el paisatge andorrà, i diverses mostres temàtiques sobre la **fauna i flora del país**.



Entrada gratuïta

Visita guiada. El Centre disposa de tallers per a escolars.
Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.
Obert de maig a octubre.

Tel.: (+376) 849 849
centredelanatura@andorra.ad



Museus i espais expositius



MOLA I SERRADORA DE CAL PAL

Els dos edificis són un exemple de la història de l'activitat laboral que es va dur a terme durant segles a la vall d'Ordino. Construïts entre els segles XVI i XVII, els dos edificis es van mantenir vius fins a la dècada dels 60 del passat segle XX. El juliol de l'any 1996 es va inaugurar la seva restauració.

Si visites aquestes instal·lacions, podràs contemplar **una mostra del serrat de planxes de fusta amb serra hidràulica, i tots els elements que la formen. A més, a la mola aprendràs com es transforma el blat en farina.**

Cal Pal és una lliçó viva de la història i les tradicions d'Andorra que aconsegueix transportar-nos al moment en què aquest país tenia el món forestal com eix econòmic. El seu excel·lent estat de conservació és un afegit per a la seva visita.



Adults: 5 €

De 6 a 12 anys: 3 €

Visites guiades durant els mesos de juliol i agost.

Oficina de Turisme Ordino

Tel.: (+376) 878 173

ot@ordino.ad · www.ordino.ad





ESPAI SOCIOCULTURAL CAL PAL

L'origen de Casa Pal, a La Cortinada, Ordino, es remunta al 1347, quan era l'alberg Escoter. L'any 1435 s'hi instal·la Joan Pal, i inicia la nissaga que dona nom a la casa. El cos central de l'edifici, originari del segle XIV, va ser ampliat durant la baixa edat mitjana, i al segle XIX s'hi van afegir els balcons, el singular colomer i l'edifici annex. L'últim habitant de la casa va ser Anton Torres Armengol, el Pal, que va morir el 1956.

L'empresari Serafí Reig Ribó va comprar Cal Pal amb la voluntat de preservar-ne la seva idiosincràsia. Als anys 90 del segle passat, la casa va ser sotmesa a una rehabilitació que va respectar l'estructura i l'arquitectura originals de l'habitatge, i es va tornar a aixecar l'edifici annex, enderrocats als anys 60. El 2 de març del 2011, la casa va ser inclosa a l'inventari del patrimoni cultural d'Andorra.

Cal Pal ha obert per primera vegada al públic, gràcies a la iniciativa de l'empresària Maria Reig, filla de Serafí Reig. L'edifici pretén ser un espai sociocultural que fomenti la reflexió entorn de la identitat, el patrimoni i la història andorrana. Cal Pal també ha engegat el projecte Primera pedra, de recuperació i difusió de les estructures tradicionals de pedra seca.



Carrer de Pal, 1. La Cortinada
AD300 Ordino



Entrada gratuïta

Visites guiades i visites per a grups amb reserva prèvia.



Dissabte, de 10:00 a 14:00 i de 15:00a 19:00.
Diumenge, de 10:00 a 14:00.

Juliol, agost i fins a Meritxell

De dimarts a dissabte, de 10:00 a 14:00 i de 15:00 a les 19:00.

Diumenge, de 10:00 a 14:00. Diumenge tarda i dilluns, tancat.

Consulteu les visites guiades.



Tel.: (+376) 338 096
info@calpalandorra.com
www.calpalandorra.com



FARGA ROSSELL CENTRE D'INTERPRETACIÓ

La Farga Rossell va ser la darrera farga del país que va tancar, a finals del segle XIX. Per tant, és una mostra del patrimoni preindustrial del país.

Ara, aquesta farga és un centre d'interpretació del ferro on podràs conèixer, gràcies a un muntatge audiovisual, com es transforma el ferro en lingots i com es comercialitzava. També es mostraran totes les eines que es fan servir per treballar aquest mineral, com el bufador o el forn.

En aquestes instal·lacions podràs veure com funciona un dels martells que formen part de les eines. També podràs aconseguir informació per poder seguir la Ruta del Ferro, inclosa dins de l'itinerari Europeu del Patrimoni Industrial, i descobrir diversos espais relacionats amb el món de les fargues andorranes.



Entrada normal: 5 €
Entrada reduïda: 2,50 €

Visita guiada amb o sense demostració de martinet.

Activitats per a escolars, aula multimèdia, audiovisual i servei de botiga.

Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.



Tel.: (+376) 835 852
museusandorra@gmail.com · www.fargarossell.ad

Central de reserves
Tel.: (+376) 839 760

MUSEU LA MASSANA CÒMIC

T'agrada el còmic? Si ets amant d'aquesta expressió artística, hi trobaràs exposicions d'autors consagrats internacionalment: Antonio Bernal, Alfonso Font, Philippe Xavier, Ana Miralles...

A més, a la primavera s'organitza **La Massana Còmic**, un saló monogràfic dedicat a aquest món des de l'any 1997 que inclou taules rodones amb la presència dels autors, projeccions de pel·lícules, tallers de còmic i una zona de venda de publicacions. La Massana Còmic té vint anys d'antiguitat i és un esdeveniment que està plenament consolidat com una cita per a experts en el sector.

Aquest museu té per objectiu preservar la importància del fons gràfic i bibliogràfic, organitzant tallers, activitats i tot tipus d'exposicions. Està gestionat per l'Associació Andorrana del Còmic, la Il·lustració i l'Animació.

Aquest espai expositiu dedicat a la historieta il·lustrada ha aconseguit convertir-se en un veritable lloc de culte per als amants d'aquest gènere que s'apropen fins a la plaça de les Fontetes de la localitat de la Massana per trobar obres especials, visitar exposicions d'autors famosos d'àmbit internacional, com Ana Miralles o Antonio Bernal, i gaudir de tots els còmics exposats aquí.

El museu té un aforament de quaranta persones per visita, per la qual cosa és recomanable que, si decideixes traslladar-te fins a la parròquia de la Massana, facis una reserva telefònicament. A més, val la pena recordar que és un dels espais



d'exhibició adherits al sistema **PassMuseu**, per la qual cosa podràs adquirir l'entrada amb un interessant descompte. Sens dubte, un motiu més per apropar-te a submergir-te en el món del còmic en terres andorranes.



Plaça de Les Fontetes, s/n
AD400 La Massana



Entrada gratuïta



De dimarts a divendres de 15 h a 18 h
dissabtes de 15 h a 19 h

*El Museu romandrà obert només quan hi
hagi una exposició en curs.



Tel.: (+376) 838 919

arca@comumassana.ad · www.lamassanacomic.ad



MUSEU CASA RULL

Visitar aquest museu et permet viure i descobrir com es vivia a Andorra entre el segle XIX i XX. La Casa Rull era una de les més importants de la Massana on hi van viure tots els membres d'una família tradicional andorrana: hereus i hereves, secundogènits i secundogènites, mossos i criades. Reflexa l'època en què la base econòmica de la societat andorrana eren l'agricultura i la ramaderia.

Es tracta d'una construcció del segle XVII que va anar evolucionant en funció de les necessitats de la família. Al segle XIX l'edifici va patir un incendi qui afectà les golfes. En l'actualitat, té una planta baixa, dos pisos i les golfes.

Gràcies a la interpretació dels elements que ofereix aquest museu podràs conèixer **el funcionament de les famílies, l'organització social dins de la casa i el que representava tant en l'equilibri del col·lectiu com a l'esquema d'organització de les tasques de l'agricultura.**



Entrada normal: 5 €
Entrada reduïda: 2,50 €

Visites guiades amb reserva prèvia o visites lliures amb audi-guia. Activitats i tallers per a escolars, sala audiovisual, aula multimèdia, audiovisual i servei de botiga. Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.



Tel.: (+376) 836 919
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Central de reserves
Tel.: (+376) 839 760




DÈRIA. ESPAI DEL COL·LECCIONISME

El Centre d'Interpretació Andorra Romànica s'ha transformat en Dèria, un nou espai dedicat al col·leccionisme. Ubicat a l'era Torres de Pal, la sala acollirà regularment les col·leccions més curioses i peculiars que persones de tot el món han anat creant al llarg dels anys, mogudes per la passió, la paciència i, sobretot, la dèria.

Col·leccionar consisteix a conservar sistemàticament objectes singulars. El col·leccionista observa els objectes que reuneix amb autèntica devoció; amb una serenitat que ens pot fer pensar en una certa bogeria. Tot i que les col·leccions d'art segueixen sent habituals i conseqüència de les tendències variades de l'art contemporani, actualment hi ha una immensitat de col·leccions molt diverses. Siguin públiques o privades, la compilació d'aquests objectes comprèn temes ben variats.



 **Entrada gratuïta**

 De dimecres a diumenge:
11 a 14 h i de 15 a 18.30 h
Dilluns i dimarts, tancat

Tel. (+376) 839 555
espai_deria@govern.ad
www.cultura.ad



Museus i espais expositius

CENTRE D'INTERPRETACIÓ DEL COMAPEDROSA (CIC)

El Centre d'interpretació del Comapedrosa, el CIC, és un **punt dinàmic de sensibilització, educació i informació sobre el parc natural**. Aquí trobaràs informació i una visió diferent del parc.

L'objectiu d'aquest centre és apropar aquest entorn natural a qualsevol persona interessada en conèixer-lo. Per aquest motiu, combina diferents mostres amb una oferta d'experiències sensorials que permeten conèixer la flora, la fauna i la **geomorfologia d'aquest espai**. També pots gaudir d'un audiovisual que et mostrarà com canvia el parc al llarg de l'any i et mostrarà els diferents recorreguts que pots escollir per a les teves excursions.

El centre d'interpretació també està concebut per ser el lloc on realitzar tot tipus d'activitats, com conferències, projectes de xarxa amb altres parcs, xerrades i projeccions, a més de projectes educatius i pedagògics experimentals.

No s'ha d'oblidar que Andorra és un país de muntanya, i que les seves valls i muntanyes són algunes de les més desitjades pels esportistes com escenari de les seves **rutes de senderisme o escalada**, entre altres esports.

Les valls del Comapedrosa i el seu parc natural són un espai singular, tant pels seus tresors orogràfics com per les seves impressionants vistes. Ubicat a la parròquia de la Massana,



té una extensió de ni més ni menys 1500 hectàrees, entre les quals destaca el pic del Comapedrosa amb 2.942 metres d'altitud. Visitar-lo amb la informació que et proporcionen en el CIC t'ajudarà a descobrir molt millor totes les oportunitats d'oci i l'entorn natural que pots tenir al teu abast en aquesta zona. Conèixer les rutes, els refugis i les principals espècies de flora i fauna d'aquestes terres et permetrà, sens dubte, apreciar molt millor aquests paratges.



Carretera d'Arinsal, 58 Edifici del Quart,
Planta baixa, Arinsal, AD400 La Massana



Entrada gratuïta

Consulta els horaris.



Tel.: (+376) 837 111
cic@comumassana.ad · www.comapedrosa.ad

JACIMENT DE LA MARGINEDA

Un dels jaciments medievals documentats més importants d'Andorra. El Jaciment de La Margineda es va obrir al públic l'any 2012, després de diferents excavacions que van posar al descobert restes arqueològiques tan importants que han obligat a reconsiderar alguns aspectes de la història andorrana que es donaven per descomptat fins ara.

En aquest jaciment podràs veure fins a cinc etapes d'ocupacions, des de l'Edat del Bronze fins al segle XIX. Val la pena destacar el nucli de població dels segles XIII-XIV format per cinc cases agrupades i distribuïdes al voltant de carrers. És el primer exemple conservat d'hàbitat i una excel·lent mostra de la vida quotidiana de l'època.

El jaciment arqueològic de La Margineda es troba en uns terrenys de la família Cardelús-Mestre, en què des de l'any 2007 es treballa en diverses campanyes d'excavacions. Aquestes activitats estan finançades per Molines Patrimoni, amb l'ajuda del Govern d'Andorra a través de subvencions per a la restauració i la conservació del patrimoni cultural del país. L'any 2012, el Comú d'Andorra la Vella es va sumar al compromís de recuperar el jaciment i treballar conjuntament per a la seva posada en valor.


Aquest conjunt arqueològic és important inclús en l'àmbit europeu, i representa un pas important en la recuperació d'una part essencial de la història del Principat d'Andorra.



Ocupa més de 4.000 metres quadrats, dels quals una bona part ja han estat excavats en les diferents campanyes. S'han recuperat milers d'objectes que pertanyen a l'època medieval, sobretot de ceràmica, bronze i ferro.

L'any 2012 va obrir les portes al públic, però s'hi segueix treballant per aconseguir desvetllar com més testimonis millor de la vida dels nostres avantpassats.



 **Entrada: 5 € (de 12 a 65 anys) 3 € (per a més grans de 65). Entrada gratuïta per a menors de 12 anys i amb la targeta ICOM.**
Visites guiades a l'estiu amb reserva prèvia en les oficines de turisme.

Tel.: (+376) 805 950
www.molinespatrimonis.com/ca/jaciment-margineda.php
administracio@molinespatrimonis.com

Oficina de Turisme Andorra la Vella
Tel. (+376) 750 100



Museus i espais expositius



ESPAI COLUMBA

L'**Espai Columba** és l'equipament museístic dedicat a la difusió del coneixement de la **pintura romànica a Andorra, sense oblidar el seu context arquitectònic i les altres manifestacions artístiques** a l'entorn d'aquest art. Dins de l'espai es conserven les pintures murals originals de l'absis de l'església de Santa Coloma i diversos objectes litúrgics del patrimoni cultural d'Andorra.

La visita és complementa amb la de l'**església de Santa Coloma**, situada a escassos metres, un dels exemples més representatius de l'arquitectura romànica dels Pirineus. A l'interior, mitjançant un innovador **sistema de videomapatge, es pot observar la recreació de les pintures murals originals** en el mateix absis del qual van ser arrencades als anys 30. Una experiència única que permetrà al visitant transportar-se a l'aspecte original que l'església tenia al segle XII.



Av. Verge del Remei, 19, Santa Coloma.
AD500 **Andorra la Vella**



Entrada normal: 7 €
Entrada reduïda: 3,50 €
Visita guiada: + 1,5 €/pax
Reserva prèvia



Gener-juny i setembre-desembre:
de 10 a 14 h i de 15 a 18 h.
Juliol-agost: de 10 a 14 h i de 15 a 19 h.
Diumenge de 11 a 14 h.
Diumenge tarda i dilluns tancat.



Tel.: (+376) 821 234

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760

museusandorra@gmail.com · www.museus.ad



EL “PORTAL DE LA VALL”


Si visites la vall del Madriu-Perafita-Claror, t'has d'apropar a aquest centre d'atenció turística, on trobaràs informació sobre aquestes terres que han estat reconegudes com Patrimoni de la Humanitat per la Unesco des del 2004. També podràs conèixer aquí les opcions d'oci d'aquesta zona i assistir a tallers.

En aquest espai també podràs veure un documental sobre la vall, i fins i tot té una àmplia oferta de *marxandatge*.


La distinció de **Patrimoni de la Humanitat com Paisatge Cultural** va significar per a aquest espai el reconeixement de la importància d'un territori d'alta muntanya i de les modificacions fetes per l'home, sense que per això perdi la singularitat que l'havia caracteritzat des de sempre. Aquesta vall pot presumir de tenir una distinció que només ostenten 88 llocs a tot el món, el dona una idea de la gran importància natural de la vall del Madriu-Perafita-Claror.




 **Entrada gratuïta**

 De dilluns a divendres, de 9 a 13 h
i de 14 a 17 h

Tel.: (+376) 823 000
portal@madriu-perafita-claror.ad
www.madriu-perafita-claror.ad

 Vall del Madriu-Perafita-Claror

 @VMPC_Andorra

 vall_madriu_perafita_claror (#vmpc)



MUSEU DEL TABAC

A Sant Julià de Lòria es troba aquest museu, ubicat a les antigues instal·lacions de la fàbrica de tabacs Reig, un emblema de l'economia i la indústria dels pobles d'Andorra a la primera meitat del segle XX. En aquesta època, el **cultiu i la fabricació de tabac eren una de les principals formes de vida d'aquestes terres**, i aquest museu et dona l'oportunitat de conèixer-los directament.

Durant la visita al museu, podràs veure un recorregut multimèdia per l'antiga fàbrica i per tot el procés d'elaboració i comercialització.

Això inclou la mostra d'estris, artefactes, màquines, mobiliari i aromes que es feien servir llavors.

La **història del tabac** està íntimament lligada a la història d'Andorra i a la seva puixança econòmica. De fet, el seu cultiu i fabricació ha estat una de les principals activitats del país fins fa un quants anys.

Aquest museu pertany a la Fundació Julià Reig, de la família Reig, està instal·lat a l'antiga fàbrica de tabac de la família, en un edifici de quatre plantes conegut com Cal Rafeló.

La creació de sensacions al voltant del tabac, el record dels anys passats i les vivències, així com de la importància política i social de les fàbriques de tabac andorranes, són l'eix d'aquest espai expositiu sobre el món del tabac i les seves fàbriques.



 **Entrada: 7 €**

Visita guiada amb sistema multimèdia (es recomana reservar amb antelació). Servei de guarda-roba, botiga, cafeteria i terrassa. El museu ofereix recursos educatius, fons documentals, exposicions temporals i la possibilitat de llogar sales. Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.

Tel.: (+376) 741 545
info@museudeltabac.com
www.museudeltabac.com

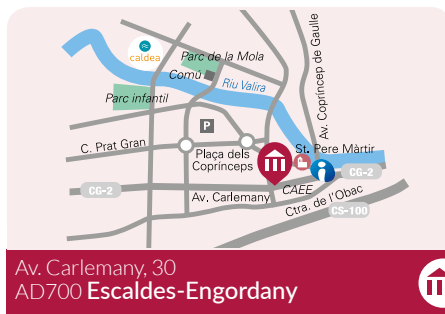


CENTRE D'ART D'ESCALDES-ENGORDANY (CAEE)

El Centre d'Art d'Escaldes-Engordany es troba en un dels edificis històrics més representatius d'aquesta parròquia d'Andorra. En el seu moment, va ser construït pels monjos de Montserrat i per Celestí Gusi com a arquitecte, entre 1932 i 1934.

Inicialment, era l'aparcament de l'hotel Valira, després va ser l'escola de la parròquia i més endavant, el cinema Valira, el primer del país. Actualment és el Centre d'Art d'Escaldes-Engordany, un espai cultural on podràs veure dues col·leccions permanents, una dedicada a **Josep Viladomat i la seva obra escultòrica**, i un altre que recopila **maquetes d'art romànic d'Andorra**.

Així mateix, al Centre d'Art d'Escaldes-Engordany podràs contemplar diferents exposicions temporals i participar en la seva programació cultural.



Av. Carlemany, 30
AD700 Escaldes-Engordany



Entrada gratuïta

Visites guiades.
Activitats lúdiques per a infants i tallers didàctics per a escolars. Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.



De dilluns a dissabte de les 9.30 a les 13.30 h i de les 15 a les 19 h

Juliol i agost obrim de dilluns a dissabte de les 9.30 a les 13.30 h i de les 15 a les 19 h i els diumenges de les 9.30 a les 13.30 h



Tel.: (+376) 802 255
centreat@e-e.ad
www.e-e.ad

Museus i espais expositius

MUSEU DEL PERFUM

A la teva ruta per la parròquia d'Escaldes-Engordany no pots deixar de visitar el Museu del Perfum, un centre amb una estètica avantguardista que et sorprendrà tan bon punt vegis el seu exterior i per la seva interessant proposta cultural.

De fet, en aquest museu tindràs l'oportunitat de submergir-te en els aromes i el fascinant món que l'envolta. Gràcies a sistemes audiovisuals d'última generació, podràs experimentar sensacions noves relacionades sobretot amb els **sentits auditiu, visual i olfatiu**.

T'imagines poder conèixer quina olor fan realment cadascuna de les plantes de la fórmula del teu perfum favorit? En aquest museu d'Andorra és possible. També tindràs ocasió d'**elaborar la teva pròpia essència**, fent servir una particular màquina dels aromes instal·lada en aquest espai expositiu. Prepara't per jugar amb la teva creativitat i amb les teves notes olfactivas preferides per crear aquest perfum amb què sempre has somiat!

Així mateix, durant la visita a aquest museu, t'adonaràs de la importància que tenen les olors a la nostra vida diària. Finalment, el museu reserva un petit espai per exhibir la **història de la perfumeria** des dels orígens fins a l'època contemporània, per la qual cosa podràs conèixer realment quines han estat les tendències de cada època i la manera d'evolucionar dels perfums que ara coneixem. Ni més ni menys que 1.000 peces exposades, d'un fons de 39.000, constitueixen l'oferta d'aquest Museu del Perfum.



Entrada normal: 5 €
Entrada reduïda: 2,50 €

Visites guiades amb reserva prèvia o visites lliures amb audioguia. Activitats lúdiques per a infants i tallers didàctics per a escolars. Exposicions temporals al llarg de l'any. Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.

Tel.: (+376) 892 221
museudelperfum@julia.ad
www.museudelperfum.net




MUSEU CARMEN THYSSEN ANDORRA


La Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza, de la qual es nodreix el Museu Carmen Thyssen Andorra, és una de les col·leccions privades més importants del món. El fons està principalment format per obres del segle XIX i XX, amb pintures emblemàtiques com el *Mata Mua* de Paul Gauguin però també conté obres del segle XVI fins a l'actualitat. La Baronessa Carmen Thyssen-Bornemisza sempre ha expressat la seva afició per l'art, així com la necessitat de poder-lo compartir ara també al Principat.

A través d'exposicions temporals que es van renovant anualment, els visitants poden gaudir cada any de noves obres, això fa que la visita al museu esdevingui una cita cultural anual obligatòria del Principat. Aquesta dinàmica afavoreix que el Museu estigui en constant renovació i s'afegeixin novetats periòdiques com el contingut de les pantalles digitals de consulta, el de les audioguies, incloses en el preu d'entrada, i el disseny de la sala expositiva que també canvia en cada exposició.

El Museu Carmen Thyssen Andorra va ser inaugurat el març de 2017 a la planta baixa de l'històric Hostal Valira, un edifici de referència pel seu interès històric i els seus trets estilístics.

-  **Entrada normal: 9 €**
- Entrada reduïda: 5 €**
(+65, carnet jove +18-30)
- Entrada -18 anys: gratuïta**

*Totes les tarifes inclouen l'audioguia

-  De dimarts a dissabte: de 10 a 19 h
Diumenge: de 10 a 14 h
Dilluns: tancat



Els blocs de granit de la façana, disposats seguint una estructura de niu d'abella, són un tret singular de la cultura andorrana. Per això, aquest edifici s'emmarca dins de l'anomenada *arquitectura de granit*, característica del Principat.

La pinacoteca va ser nominada a millor museu novell europeu de l'any 2018 per la Unesco i s'ha situat, entre d'altres, entre els 20 museus del món que s'han de visitar segons el diari *The Guardian*.



Av. Carlemany, 37
AD700 Escaldes-Engordany



Tel.: (+376) 800 800
info@mcta.ad
www.museucarmenthysssenandorra.ad
@cthyssenandorra

Museus i espais expositius



SALES D'EXPOSICIONS I GALERIES D'ART

Andorra és un país viu ple de cultura en què podràs gaudir de nombrosos espais d'exposició i galeries d'art. Si vols conèixer millor la vida cultural d'aquest país i aprofundir en l'obra d'alguns artistes de renom internacional, tant locals com forans, no dubtis a visitar les sales dedicades al món de l'art que pots trobar al Principat.

Aquí podràs gaudir de diferents monogràfics, d'exposicions relacionades amb la història i el patrimoni cultural, o també sobre temes de plena actualitat.

Les galeries d'Andorra, a més, contribueixen a **promocionar les obres dels artistes** que marquen tendència. Aquí podràs descobrir l'obra d'artistes internacionals i especialment del país, ja que les galeries del Principat estan especialment sensibilitzades a donar una oportunitat als creadors andorrans per donar-se a conèixer.

SALES D'EXPOSICIONS

ARTALROC

Av. Carlemany, 8 · AD700 Escaldes-Engordany
Tel.: (+376) 828 704
promocio.cultural@andorra.ad
www.cultura.ad/artalroc-sala-d-exposicions

Centre d'Art d'Escaldes-Engordany (CAEE)

Av. Carlemany, 30 · AD700 Escaldes-Engordany
Tel.: (+376) 802 255
centreart@e-e.ad · www.e-e.ad

Era del Raser

Carrer Major, s/n, Era del Raser · AD300 Ordino
Tel.: (+376) 836 908 / (+376) 839 760
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Museu del Còmic

Plaça de Les Fontetes, s/n · AD400 La Massana
Tel.: (+376) 835 693
turisme@comumassana.ad · www.lamassana.ad

Museu del Tabac

C. Doctor Palau, 17 · AD600 Sant Julià de Lòria
Tel.: (+376) 741 545
info@museudeltabac.com
www.museudeltabac.com

Sala B'Art del Centre Cultural La Llacuna

C. Mossèn Cinto Verdaguer, 4-6
AD500 Andorra la Vella
Tel.: (+376) 730 037
cultura@comuandorra.ad
www.andorralavella.ad

Sala d'Exposicions del Centre Cultural i de Congressos Lauredià

Plaça de la Germandat s/n
AD600 Sant Julià de Lòria
Tel.: (+376) 744 044
escoladart@comusantjulia.ad
www.santjulia.ad

GALERIES D'ART

i

Galeria Art-Areté

Passatge Antònia Font Caminal
AD700 Escaldes-Engordany
Tel.: (+376) 805 555
galeria@artarete.com
www.artarete.com

Galeria d'Art Pilar Riberaigua

C. de la Vall, 12, PB
AD500 Andorra la Vella
Tel.: (+376) 829 329
galeria@galeria-riberaygua.com
www.galeria-riberaygua.com

Galeria Art al Set

C. Gil Torres, 3
AD500 Andorra la Vella
Tel.: (+376) 868 355
artalset@artalset.com
www.artalset.com

Galeria Design

C. de la Vall, 24 · AD500 Andorra la Vella
Tel.: (+376) 863 753
info@desig-design.com
www.desig-design.com

Deco Art Gallery Vip

Camí de la Grau, 21, local
AD500 Andorra la Vella
Tel.: (+376) 350 447
decoracioart@hotmail.com

Galeria Jardí Cosmique Andorra

Avinguda d'Enclar, 84
Residencial Prat Condal, local LB. 01
AD500 Santa Coloma
Tel.: (+376) 860 430 / (+376) 331 150
jardincosmique@andorra.ad
www.jardincosmique-andorra.com

58 Itineraris

Conèixer un país no és només visitar els seus monuments més importants. A Andorra som conscients de la importància de descobrir aquells petits elements culturals que reflecteixen realment el valor d'un país. Per això, t'hem preparat una sèrie d'itineraris que et permetran conèixer en primera persona els aspectes més importants de cada vall i el seu ric patrimoni cultural.

Segueix algun d'aquests itineraris per viatjar al passat d'Andorra, per conèixer la cultura del moment o per saber com treballaven i en què es basava l'economia andorrana antiga.

Així, per exemple, la **Ruta del Ferro** et dona l'oportunitat de conèixer la indústria més important de les valls andorranes en el segle XVII. Si prefereixes descobrir els paisatges més espectaculars d'aquestes terres, et recomanem que segueixis l'itinerari de les **Dotze Petjades pel camí de Canillo**.

I per què no conèixer l'arquitectura típica d'Andorra? Segueix el recorregut de l'arquitectura del granit per la **Ronda Laurediana** i visitaràs algun dels entorns més característics d'Escaldes-Engordany i Sant Julià de Lòria. També a Encamp i a la Massana podràs apropar-te a les seves tradicions i al romànic característic de la zona amb els nostres recorreguts.

Un altre suggeriment que no pots deixar de banda és la realització de l'itinerari de l'**Anella Verda** que et proposa Andorra la Vella, o recórrer aquell que et permet seguir les passes del poeta **Jacint Verdaguer** durant la seva estada a Ordino.

Si vols seguir algun d'aquests itineraris còmodament, has de saber que a l'estiu existeix un bus turístic en què podràs conèixer de prop les tradicions i costums dels habitants de les valls andorranes d'ahir i d'avui. Aprofita aquesta oportunitat única per endinsar-te als més de 700 anys d'història del Principat d'Andorra en primera persona i gaudir del seu impressionant patrimoni cultural i artístic.



RUTA DEL FERRO

La Ruta del Ferro és un dels itineraris que et proposem perquè descobreixis quin va ser un dels recursos econòmics i laborals més importants d'Andorra des del **segle XVII al XIX**.

El procés d'obtenció i transformació del ferro i la seva comercialització van ser, en definitiva, una de les principals fonts de recursos del país durant dos segles. Per entendre aquesta història econòmica i laboral, no pots deixar d'anar a la **Farga Rossell**, que en el seu moment va ser una de les fargues més importants d'Andorra. Avui dia, està reconvertida en un centre d'interpretació que t'ajudarà a entendre de manera didàctica tota la història del ferro als Pirineus i el seu procés de transformació.

També, a l'itinerari de la Ruta del Ferro s'inclou una visita a la **mina de Llorts**. Es tracta d'un dels llocs de referència d'Ordino per entendre en què consistien els treballs de prospecció

i extracció del mineral durant l'última etapa en què la siderúrgia seguia sent una part important del país.

Si et decideixes a visitar la mina de Llorts, tindràs l'experiència de visitar una galeria de 30 metres de llarg. En sortir d'aquí, et suggerim que agafis el **Camí dels Homes de Ferro**, que utilitzaven els arriers per portar aquest mineral a les fargues. Els paisatges naturals plens de flora típica són un dels seus grans atractius.



Museus i Monuments

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Oficina de Turisme Ordino

Tel.: (+376) 878 173
ot@ordino.ad · www.ordino.ad

Oficina de Turisme La Massana

Tel.: (+376) 835 693
turisme@comumassana.ad · www.lamassana.ad



ITINERARI DE L'HÀBITAT RURAL

Tant el paisatge andorrà com bona part de la societat d'aquest país, són fruit de la cultura de l'explotació racional dels recursos naturals.

Pagesos i pastors, constructors de camins, forjadors, fusters i les persones dedicades a qualsevol altra professió en què es pogués fer servir material generat per la muntanya, han mostrat durant segles un respecte absolut a allò que la muntanya ofereix.

Avui dia, és interessant visitar algunes de les mansions que formen part de l'itinerari de l'Hàbitat Rural d'aquest país, ja que és una manera d'acostar-nos a allò que realment succeïa en les famílies dels segles XIX i XX, i les diferències socials, de rol i econòmiques que hi havia en l'Andorra antiga des del segle XI fins al XX.

Si vols conèixer millor l'hàbitat rural andorrà i tot el que pot oferir-te, no dubtis a visitar les tres cases museu que són veritables referents de la història i cultura andorranes: la Casa Cristo d'Encamp, la Casa Rull de Sispony i la Casa d'Areny Plandolit d'Ordino.



Museu Etnogràfic Casa Cristo

c/ Cavallers 2, La Mosquera
AD200 Encamp
Tel.: (+376) 833 551
casacristo@encamp.ad · www.encamp.ad

Museu Casa Rull

Tel.: (+376) 839 760
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

Museu Casa d'Areny-Plandolit

Tel.: (+376) 839 760
museusandorra@gmail.com · www.museus.ad

VALL DEL MADRIU-PERAFITA-CLAROR

A Andorra podem presumir d'una veritable joia natural dins dels límits del nostre Principat: la **vall del Madriu-Perafita-Claror**, reconeguda com **Patrimoni de la Humanitat per la Unesco en la categoria de Paisatge Cultural** l'any 2004.

Aquesta vall et dona l'oportunitat de viure en primera persona tota la seva riquesa natural, tant en flora com en fauna. Sens dubte, és tot un luxe conèixer el tresor de la natura que es troba al sud-est del Principat i té una extensió de 4.247 hectàrees. Perquè et facis una idea de la seva grandiositat, has de tenir en compte que això representa aproximadament **una dècima part del total del territori del Principat d'Andorra**.

Una de les claus més importants perquè aquesta vall sigui avui dia un lloc de referència per als amants de la natura, i per a tot el poble andorrà, és que els seus responsables han sabut mantenir-lo en el seu estat més pur des de l'època medieval. Tot un repte gens fàcil d'aconseguir, gràcies al qual ara mateix pots observar **diversos paisatges, parets de pedra seca, cabanyes de segles d'antiguitat i ramats pastant en aquestes terres**.

Si recorres aquesta vall, també podràs comprovar com la ramaderia és una de les poques activitats que encara perduren a la zona i que ajuden a definir el seu paisatge cultural.



Una curiositat: comprova com qualsevol dels diversos itineraris establerts per conèixer aquesta vall et mostrarà les típiques **cabanyes de pastors** distribuïdes al llarg i ample d'aquestes terres i algunes de les seves tradicions més arrelades, com l'elaboració de formatges artesanals. Un món per descobrir!

Oficina de Vall del Madriu, Perafita, Claror

Prat de la Creu 74-76

AD500 Andorra la Vella

Tel.: 823 000 · www.madriu-perafita-claror.ad



Consultar preus

De maig a octubre

Itineraris guiats amb reserva prèvia:



Oficines de Turisme Escaldes-Engordany

Tel.: (+376) 890 881

Oficina de Turisme Sant Julià de Lòria

Tel.: (+376) 744 045

Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel.: (+376) 750 100

Oficina de Turisme Encamp

Tel.: (+376) 731 000



BUS TURÍSTIC L'ALTRA ANDORRA

Has decidit conèixer alguns dels llocs més importants d'Andorra, i de la seva història? Si és així, segur que t'agradarà la sensació de pujar al Bus Turístic que t'oferim i deixar-te portar amb total comoditat mentre **t'expliquem el paisatge, la cultura i la història de les terres del Principat** per les quals circules.

El Bus Turístic d'Andorra és un servei professional que disposa de **7 itineraris** diferents, entre els quals podràs escollir el que millor s'adapti a les teves necessitats a l'hora de conèixer aquest país. No és només un vehicle que et permet moure't còmodament per les diferents localitats andorranes, sinó que també disposa d'un guia turístic i el seu propi aparell d'audioguia en quatre idiomes: català, espanyol, francès i anglès.

Pots fer les rutes del Bus Turístic els matins de diumenge a divendres i el dissabte, inclou el dinar.



Operatiu
durant l'estiu

www.visitandorra.com/busturistic



**Itineraris autoguiats i acompanyats
per un guia turístic**

Aforament limitat, reserva prèvia obligatòria.



Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel. (+376) 750 100

info@oficinaturisme.ad · www.visitandorra.com

RUTA DEL ROMÀNIC

El romànic és l'art per excel·lència d'Andorra, i el que condiona bona part de la seva història posterior. De fet, és el percentatge més important del patrimoni cultural del Principat. Per tant, no pots donar per acabat el teu viatge per aquestes terres sense fer la Ruta del Romànic, i conèixer de primera mà aquest estil sobri i imponent al mateix temps.

En el recorregut que et presentem podràs veure també l'evolució d'aquest estil artístic a través del pas del temps, i com els artistes d'aquestes terres van saber adaptar aquest art universal a les particularitats andorranes, fusionant art i entorn natural en una sola peça.

Les **esglésies romàniques andorranes** són de dimensions reduïdes i de sobria ornamentació. La seva construcció és molt senzilla i es basa, generalment, en una sola nau coronada per un absis i una porxada a l'entrada. Els campanars de torre o espadanya són un dels seus signes més identificadors més importants i, al mateix temps, al seu moment van ser utilitzats com a mitjà de comunicació entre pobles o inclús com element defensiu.

L'**interior d'aquestes esglésies** inclou pintures que elogien la divinitat i que tenen una rica gamma cromàtica. En la majoria de casos, són obra de mestres anònims, deixebles dels grans mestres catalans de l'època. Molts d'aquests temples conserven a l'interior algun retaule barroc d'entre els segles XVII i XVIII destinat a adornar l'antic altar romànic i satisfer la devoció religiosa de la comunitat.



1. **Sant Joan de Caselles** (Canillo). *Pàg. 08*
2. **Sant Romà de Les Bons** (Encamp). *Pàg. 14*
3. **Sant Martí de La Cortinada**. *Pàg. 17*
4. **Sant Climent de Pal**. *Pàg. 18*
5. **Santa Coloma/Espai Columba** (Andorra la Vella). *Pàg. 20/50*
6. **Sant Serni de Nagol** (Sant Julià de Lòria). *Pàg. 23*
7. **Sant Miquel d'Engolasters** (Escaldes-Engordany). *Pàg. 26*

Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel. (+376) 750 100

info@oficinaturisme.ad · www.visitandorra.com

Museus i Monuments

Central de reserves

Tel.: (+376) 839 760

museusandorra@gmail.com · www.museus.ad



ITINERARIS PER CANILLO

Un dels itineraris més importants d'aquesta parròquia és el de **Dotze petjades pel camí de Canillo**. Et permet descobrir els **paisatges més espectaculars** d'aquestes terres i alguns dels seus monuments més emblemàtics, a més de recórrer tot el patrimoni religiós i gaudir simplement de la increïble bellesa natural.

Aquest és un itinerari extremadament còmode i agradable de realitzar, que podràs fer en només 3 hores a peu, en un **recorregut de baixa dificultat**.

Durant el trajecte podràs visitar els següents punts d'interès:

1. Sant Joan de Caselles.
2. Oratori de Sant Bernat de Menthon.
3. Creu de Ferro Forjat.
4. Església de Sant Serni.
5. Escultura a Carlemany.
6. Església de Santa Creu.
7. Creu dels Set Braços.
8. Sant Miquel de Prats.
9. Creu de Carlemany.
- 10 i 11. Oratoris de Meritxell.
12. Santuari de Meritxell.

Creu dels Set Braços



Recorregut gratuït
Visita lliure.

Oficina de Turisme Canillo

Tel.: (+376) 753 600

vdc@canillo.ad · www.turismecanillo.ad





ITINERARIS PER ENCAMP

Conèixer Encamp i els seus voltants és una oportunitat única per descobrir tots els atractius d'aquestes terres i deixar-te portar per la bellesa dels seus paisatges, així com pel seu impressionant patrimoni natural quant a fauna i flora. Si vols aprofundir en el teu coneixement sobre Encamp, has de seguir aquests itineraris:

Itinerari religiós

Aquest recorregut et permet traslladar-te a l'època medieval per tenir l'oportunitat única de descobrir en primera persona el naixement de l'estil romànic a la parròquia.

L'itinerari s'inicia a la plaça del Consell i inclou una visita al conjunt històric de Les Bons, les esglésies de Sant Miquel i de Sant Joan de la Mosquera, i acaba amb la visita de l'església parroquial de Santa Eulàlia, que val la pena que es complementi amb un recorregut pel Museu

d'Art Sacre, on podràs descobrir alguna de les peces més importants trobades durant la restauració del temple dedicat a la santa.

Museu Etnogràfic Casa Cristo

C. Cavallers 2, La Mosquera
AD200 Encamp. Tel: (+376) 833 551
casacristo@encamp.ad · www.encamp.ad



Itinerari religiós:

Tarifa normal: 5 €

Gratuït per a menors de 6 anys.



Departament de Cultura

Tel: (+376) 731 490
cultura@encamp.ad

Oficina de Turisme Encamp

Tel: (+376) 731 000
turisme@encamp.ad · www.encamp.ad

Itinerari del Camí Hidroelèctric d'Engolasters

L'aigua és també aquí un element bàsic per entendre la vida a Engolasters. Aquest itinerari et dona l'oportunitat de descobrir el **sistema de captació d'aigua per fabricar electricitat** que existeix en aquestes terres des de fa segles, així com la seva evolució.


Des del **MW Museu de l'Electricitat**, t'oferim aquesta activitat per complementar la visita del nostre museu. Podràs conèixer i veure en primera persona les interioritats al voltant del món de l'electricitat construït a prop del **llac d'Engolasters** durant el segle passat.

A més, visitaràs els budells de la presa del llac, podràs caminar per sobre dels canals que capten l'aigua dels rius i inclús descobrir com es controla la producció d'electricitat.

L'itinerari inclou també una explicació sobre els mitjans de transport de l'energia elèctrica fins a les cases dels guardes de la presa, així com tot tipus d'informació sobre la construcció de tots els elements del **món hidroelèctric andorrà**.

Finalment, podràs tenir un moment de diversió pujant a la vagoneta en servei des de l'any 1930 fins al 1999. T'imagines fer tot aquest recorregut en un entorn natural de bellesa increïble, i a més de 1.600 metres d'alçada?



 **Camí hidroelèctric d'Engolasters:**
Tarifa normal: 3 €
Gratuït per a menors de 10 anys.
Grups de 15 persones o més: 2 €
Itinerari guiat.


Reserves a FEDA
Av. de la Bartra s/n. AD200 Encamp
Tel: (+376) 739 111
museumw@feda.ad · www.museumw.ad



ITINERARIS PER ORDINO

Itinerari Verdaguer d'Ordino

Ordino va allotjar durant un temps **Mossèn Cinto Verdaguer**, un dels autors més importants de la literatura catalana de tots els temps i un dels referents de la **Renaixença**.

T'hem preparat un itinerari que et permet conèixer la presència d'aquest autor en aquesta parròquia andorrana i seguir, fins i tot, algunes de les excursions a les quals era tan aficionat en aquestes terres. Gràcies a això, durant la seva estada va descobrir alguns dels elements més importants de la història, cultura i llegendes d'aquestes valls.



Recorregut gratuït, excepte l'ús del telecadira Creussans (Arcalís).



Itinerari Verdaguer a Ordino:
No es disposa de servei de guies, l'itinerari és lliure.



Oficina de Turisme Ordino

Tel.: (+376) 878 173

ot@ordino.ad · www.ordino.ad

ITINERARIS PER LA MASSANA

Racons de La Massana

Recórrer **la Massana en cotxe** et permet descobrir alguns dels racons més especials. Si vols comprovar-ho, et presentem algunes de les rutes que t'ajudaran a veure amb una altra perspectiva aquesta terra de costums i tradicions.

Joies del Romànic

Si segueixes aquest itinerari, visitaràs el **Centre d'Interpretació Andorra Romànica de Pal** i alguns dels exemples més impressionants de construccions romàniques que encara es conserven en terres d'Andorra, com Sant Climent de Pal, l'ermita de Sant Cristòfol d'Anyós o el pont i la capella de Sant Antoni.

La força de l'aigua

La presència de l'aigua és un element fonamental per a la vida a les valls andorranes. Per això, durant aquest recorregut podràs contemplar alguns dels elements relacionats amb l'aigua més significatius per a la vida dels habitants del Principat, com **la font del Bisbe al Coll de la Botella** i **el pont del riu Pollós**.

A més, en aquesta ruta no pot faltar una visita a la **Farga Rossell**, on podràs veure l'ús que es feia de l'aigua com a font d'energia durant moltes èpoques de la història d'Andorra.



Oficina de Turisme La Massana

Tel (+376) 835 693

turisme@comumassana.ad · www.lamassana.ad



ITINERARIS PER ANDORRA LA VELLA

Quan parlem de l'**Anella Verda**, parlem de la consciència de la sostenibilitat influïda pel Govern andorrà sobre el habitants d'aquestes terres. L'Anella Verda és un espai natural continu que envolta la ciutat i combina un **alt valor ecològic, paisatgístic, històric i cultural**, que et permet valorar la situació social, cultural i ambiental de la perifèria d'Andorra la Vella.

Un altre dels itineraris a tenir en compte és el de la **Tradició i la Cultura**, que et proposa una ruta pel centre històric d'Andorra la Vella per conèixer alguna de les obres arquitectòniques, escultòriques i de pintura més importants.

Així mateix, el **Viatge a través de la Història i de les Llegendes** és una visita teatralitzada que recrea la vida de tres personatges que es camuflen entre els carrers d'Andorra per fugir de les autoritats. Amb aquesta excusa, podràs conèixer el barri antic de la ciutat i descobrir totes les seves llegendes i històries.

L'itinerari de **Don Francisco de Zamora**, per la seva part, et permet conèixer per un instant com era l'Andorra de finals del segle XVIII de la mà d'un personatge aventurer que es deia així.

La Santa, el Rus i el Comte és una altra visita teatralitzada que està pensada per explicar-te la història d'Andorra la Vella. Reuneix tres personatges molt representatius que et guiaran pels racons més insòlits de la ciutat i per alguna de les històries més fascinants.

Finalment, el **Museu Obert de Geologia d'Andorra la Vella** també t'ofereix la ruta de **Roques a la Ciutat**, una oportunitat per descobrir la diversitat geològica d'Andorra, visitant el parc central i realitzant un altre itinerari complementari per l'arquitectura del granit dels carrers de la capital.



Itineraris guiats:

preus entre 3 € i 5 €

Places limitades amb reserva prèvia.

Aquests itineraris poden ser guiats, amb reserva prèvia a l'Oficina de turisme d'Andorra la Vella.

*Els itineraris es poden recórrer gratuïtament.

A la Oficina de Turisme hi trobaràs les guies gratuïtes dels itineraris.



Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel.: (+376) 750 100

info@oficinaturisme.ad · www.andorralavella.ad

ITINERARIS PER SANT JULIÀ DE LÒRIA

Ronda Laurediana

Si vols conèixer el nucli de la població de Sant Julià de Lòria, val la pena que segueixis l'itinerari de la Ronda Laurediana que et porta a conèixer els **elements arquitectònics més destacats d'aquest poble des del segle XII fins els nostres dies.**

L'origen tan curiós d'aquest nom (Ronda Laurediana) es deu al fet que el poble de Sant Julià de Lòria també és conegut amb el nom de Laurèdia.

L'home i la matèria

Et proposem igualment un altre itinerari per Sant Julià de Lòria que et permetrà conèixer el treball de la matèria que han realitzat els homes d'aquest petit poble de muntanya per **aprofitar els recursos de la vall** des de temps immemorials, sobretot l'aigua, creant abundants conductes i convertint-los en un punt de trobada de la vida social, religiosa i domèstica d'aquest poble.

La Rabassa - La Peguera

Et suggerim també que segueixis aquesta ruta que et permet conèixer el casc antic d'**Auvinyà**, una reproducció d'un petit poble medieval, passa pel jardí de Juberrí i arriba fins a l'**ermita de Sant Cristòfol i la casa Gendret**, on es cultiven fruits vermells i es realitzen saboroses confitures de gelea.



Antic Comú de Sant Julià de Lòria

Per descomptat, val la pena que pugis al Coll de la Plana per contemplar les impressionants vistes sobre la zona i acabis la ruta a l'antic Aixirivall, on es troben l'església de Sant Pere i l'antiga escola de l'any 1887.



Ronda Laurediana: Tarifa normal amb visita al Museu del Tabac: 5 €

Tarifa reduïda amb visita al Museu del Tabac: 3,50 € (carnet jove, carta magna i grups de més de 20 persones).

Tarifa normal sense Museu del Tabac: 2 €
Tarifa reduïda sense Museu del Tabac: 1 €

L'home i la matèria: Tarifa normal: 2 €

Tarifa reduïda: 1 € (carnet jove, carta magna i grups de més de 20 persones).



Oficina de Turisme Sant Julià de Lòria

Tel.: (+376) 744 045

turisme@comusantjulia.ad

www.santjulia.ad/turisme



ITINERARIS PER ESCALDES-ENGORDANY

Una bona manera de conèixer la parròquia d'Escaldes-Engordany és realitzar aquest itinerari, que es basa en una ruta pel nucli històric d'Engordany. T'ofereix nombroses històries i informació que et permeten conèixer la història d'aquestes terres i diferenciar-la del nucli turístic d'Escaldes que avui dia coneixem.

Itinerari per l'arquitectura del granit

L'arquitectura del granit va ser una de les tendències més importants en les construccions andorranes fins a arribar a la meitat del segle XX degut a l'aprofitament dels materials de la muntanya que implicava i que es va convertir en un element indispensable per a l'economia del país.

Si realitzes aquest itinerari, podràs veure algunes de les cases més importants de l'arquitectura del granit que encara es conserven en bones condicions, com els hotels Valira i Carlemany.



Recorregut gratuït

Itinerari d'Engordany: Visita lliure. Més informació a l'Oficina de Turisme d'Escaldes-Engordany. Es recomana calçar còmode.

Arquitectura del Granit: Visita lliure. Més informació a l'Oficina de Turisme Escaldes-Engordany.



Oficines de Turisme Escaldes-Engordany

Tel.: (+376) 890 881

oficinaturisme@e-e.ad · www.e-e.ad

72 Arquitectura contemporània

El segle XX representa una revolució per a la societat i l'economia andorranes. La construcció de les carreteres a les primeres dècades del 1900 i l'evolució de l'arquitectura tradicional fan que aquest país vagi adquirint una imatge completament diferent, tot i que fins al 1960 se segueix mantenint l'arquitectura del granit com un element identificador d'aquestes terres.

L'evolució que pateix el país en aquests anys fa que comenci a sorgir el turisme de balnearis, que s'electrifiqui bona part del país i que tant els arquitectes més prestigiosos com els joves aprenents de paleta comencin a treballar junts per **construir un Principat completament nou.** Les obres arquitectòniques que sorgeixen a partir d'aquest moment ja tenen una personalitat pròpia completament diferent als edificis que existien fins llavors i s'integren al medi natural.

Les grans construccions se succeeixen una rere l'altra al segle XX i els habitants d'Andorra veuen néixer grans hotels i balnearis com l'Hostal Valira o l'Hotel Rosaleda. També es construeix FEDA i, amb l'electricitat, Radio Andorra pot emetre amb la tecnologia més innovadora.

Dins de l'arquitectura que es fa en aquest període tant viu de la història andorrana, val la pena que destaquem la 'Casa dels Russos', una obra de l'arquitecte modernista i deixeble de Gaudí, **César Martinell**, que aconsegueix combinar amb gran encert els materials andorrans autòctons amb l'estètica modernista més tradicional. Sens dubte, mereix una visita.

També als anys 30 es construeix la 'Casa la Creu', una obra de l'arquitecte **Josep Puig i Cadafalch**. Si decideixes fer un volt pels racons més amagats d'Andorra, podràs trobar joies com l'antic Cinema Valira, l'Hotel Carlemany o la Casa Xurrina.

Així mateix, a partir de l'últim terç del segle XX Andorra veu néixer construccions que són un referent històric per al país. **El Santuari de Meritxell, el centre termolúdic Caldea i la nova seu del Consell General** són alguns dels més representatius que han contribuït al canvi d'imatge d' Andorra.



MIRADOR DEL ROC DEL QUER (CANILLO)

Visitar la parròquia de Canillo i no acostar-te a conèixer el **Roc del Quer** és gairebé impossible. Es tracta d'un dels llocs més populars i gairebé venerat d'aquestes terres gràcies a les impressionants vistes que l'entorn ofereix.

Si pugues fins aquest mirador, podràs contemplar **algunes de les imatges més boniques de la vall del Canillo**. També tindràs l'oportunitat de viure una experiència única: veure les valls de Montaup i el Valira d'Orient, des de Soldeu fins a Encamp, als teus peus. Gràcies a una plataforma amb terra parcialment de vidre instal·lada l'any 2016, la sensació que tindràs

és la d'estar volant literalment per sobre d'aquestes terres. Una curiositat: fixa't en la figura del pensador asseguda a l'extrem de la biga de la instal·lació, sobre el buit. És una impressionant obra de l'escultor Miguel Ángel González. Si t'agrada l'art, també es troba molt a prop del mirador l'obra de l'escultor mexicà Jorge Dubón, Estructures autogeneradores.



Oficina de Turisme Canillo

Tel.: (+376) 753 600

vdc@canillo.ad · www.turismecanillo.ad



ANDORRA LA VELLA

Pont de París

Passejant per Andorra la Vella, segur que et sorprendrà trobar-te amb el Pont de París, una construcció de **disseny avantguardista** que passa per sobre del riu Valira i uneix l'avinguda Mitjavila amb el carrer Consell d'Europa.

Aquest pont va ser creat pels enginyers Leonardo Fernández Troyano i Guillermo Ayuso Carrer l'any 2005, i és tot un referent tant per la seva mida com per la seva estètica moderna i un punt atrevida. 45 metres de longitud en línia recta, 27 en tram semicircular i dues impressionants esferes d'acer de 2,20 metres de diàmetre en dues estructures triangulars són els seus elements més definitoris.



Consell General

La nova seu del Consell General també és una de les construccions de referència d'Andorra. Se situa sota l'antiga Casa de la Vall, la qual cosa fa que hagi d'adaptar-se a un terreny accidentat i que les línies més actuals la converteixin en un **pont entre la història i la modernitat del Principat**.



Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel. (+376) 750 100

info@ofcinaturisme.ad · www.andorralavella.ad



SANT JULIÀ DE LÒRIA

Juberrí és un petit poble de poc més de 200 habitants que es troba a la parròquia andorrana de Sant Julià de Lòria. Si visites aquestes terres, podràs gaudir de panoràmiques impressionants sobre la vall i, a més, viure una experiència única: recórrer els sorprenents **Jardins de Juberrí**.

Aquests jardins van néixer l'any 2005, quan una família de la zona va demanar permís al Comú per crear un jardí especial en una part dels seus terrenys. Es tracta d'un espai familiar en què s'exhibeixen les **obres de l'escultor Àngel Calvente** entre la natura. Si et passeges per aquí, podràs observar representacions d'animals, salts d'aigua versallescs i bancs originals on seure a gaudir del paisatge.

Els jardins de Juberrí formen un escenari ple de fantasia, en què la tranquil·litat i l'aire pur d'una muntanya de 1.250 metres d'altitud són altres dels seus protagonistes principals. És, sens dubte, un paradís per als amants de la fotografia i una parada obligada si et dirigeixes al parc de Naturlandia.



Oficina de Turisme Sant Julià de Lòria

Tel.: (+376) 744 045

turisme@comusantjulia.ad

www.santjulia.ad/turisme



ESCALDES-ENGORDANY

Caldea

L'edifici de Caldea és obra de l'arquitecte francès **Jean-Michel Ruols, un especialista en arquitectura aquàtica**. Si decideixes anar a aquest centre termal per gaudir de les seves aigües, val la pena que paris també especial atenció a l'edifici, que és una gegantina veritable obra d'art que va requerir de les tècniques de construcció més avançades per poder complir amb tots els requisits necessaris per construir una cúpula de 6.000 m², amb 80 metres d'alçada i 65 d'amplada.

Ruols va aconseguir que l'edifici tingués una imatge harmoniosa i amb formes úniques, que recorden als minerals i a l'aigua. Les línies rectes i verticals juguen amb formes dinàmiques per donar lloc a una construcció d'avantguarda, en què destaca la torre de 80 metres d'alçada. La façana de l'edifici segueix el perfil de les muntanyes i està coberta de vidres semi-emissors semiemissors que es converteixen en un símbol de l'aigua. Podem considerar-la, doncs, **un mirall que reflecteix l'Andorra que l'envolta**.

L'any 2013, a Caldea es van ampliar les instal·lacions amb la construcció d'Inúu, un espai concebut per a la relaxació i el gaudi dels adults. El mateix arquitecte es va encarregar de la construcció i va buscar donar-li un toc de modernitat. Entre altres elements, destaca la llacuna, inspirada en una formació geològica turca, amb cascades a diferents alçades. L'aquari de forma cilíndrica és l'eix de l'edifici.

ARTALROC

Aquest espai cultural de renovació urbanística va néixer per recuperar els marges del riu Valira i la franja de terreny entre els ponts d'Engordany i de la Tosca.

La seva ubicació i la presència de fonts d'aigua calenta, de safaretjos, de la font del Roc del Metge i de l'accés a la vall del Madriu han determinat l'arquitectura d'aquest equipament cultural, **en què d'entre les formes i materials destaca l'ús del vidre per donar a l'edifici un caràcter contemporani.**



Oficines de Turisme Escaldes-Engordany

Tel.: (+376) 890 881
oficinaturisme@e-e.ad
www.e-e.ad



78 Escultures i fonts

L'escultura contemporània té una important presència tant a l'espai públic andorrà com en el seu paisatge cultural. En aquest segon cas, són interessants les iniciatives següents:

El simposium que la Caixa Andorrana de Seguretat Social va realitzar l'any 1991, amb motiu del seu 25è aniversari, amb escultures a l'aire lliure, repartint vuit obres per les set parròquies andorranes, col·locades en un lloc representatiu i integrades en el paisatge, que mostren la voluntat de l'home davant la immensitat de les muntanyes.

Estructures autogeneradores, Jorge Dubon (Mirador del Roc del Quer, Canillo); *Arcalís 91*, Mauro Staccioli (Arcalís, Ordino); *Tempestat en una tassa de te*, Dennis Oppenheim (Coll de la Botella, La Massana); *Lloc pagà*, Michael Warren (Els Cortals, Encamp); *Robot en suspensió*, Van Hoeydonck (Andorra la Vella); *Fisicromia per Andorra*, Carles Cruz Díez (Sant Julià de Lòria); *Pep, lu, Canòlic, Ton, Meritxell, Romà, Anna, Pau, Carles, Eugènia... i els altres*, Erik Dietman (Escaldes-Engordany); *Homenatge a Andorra*, Toshimitsu Imai (Ordino).

L'any 2002 un altre simposium internacional va seleccionar una sèrie d'escultures per configurar la Ruta del Ferro (Llorts-La Cortinada, Ordino), dins de l'itinerari dels Homes del Ferro, on s'associen pedra, fusta i ferro, matèries primeres naturals escollides per inspirar l'experiència de l'art dins de la natura, que s'integra amb la flora, la geomorfologia del paisatge i l'aigua de l'indret. *A casa da terra e do fogo*, Alberto Carneiro; *La família Jordino*, Rachid Khimoune. *Endless*, Mark Brusse; *Gran carro de ferro i pic*, Jordi Casamajor; *L'Home de ferro talp que camina*, Guy de Rougemont; *Terra, ferro, aigua i foc*, Satoru Satu.

Cal remarcar també el conjunt escultòric format per set figures humanes que porten als "estilistes" de Constantinoble i que es poden considerar una metàfora de les set parròquies andorranes, de Jaume Plensa, ubicades a la plaça Lídia Armengol.

Les fonts estableixen una estreta relació entre la natura i l'obra de l'home perquè ens apropen un bé tan preuat i escàs com l'aigua verge i natural de les muntanyes del país.

A Andorra, entre d'altres, podem destacar la contemporània *Font de la Plaça*, les pròpies de l'arquitectura del granit (*Font de la Plaça de la Creu Blanca* i *Font de l'Avinguda de les Escoles*, ambdues a Escaldes-Engordany)



CANILLO

Incles: arrels, tradicions i costums

La vall d'Incles és una vall d'origen glacial. Una de les valls més importants d'Andorra, amb una gran varietat de flora i fauna. El patrimoni natural que l'envolta és d'una gran bellesa. Llacs, cascades, rius, prats i boscos són alguns dels exemples que no deixen indiferent en aquest paratge.

Amb la intenció de poder mostrar i situar diversos exemples de les tradicions i dels costums que havia antigament a la parròquia de Canillo i, més concretament, a la vall d'Incles, trobem una sèrie de rètols que representen la pesca, el contraban o productes de la terra com el blat i l'herba, que fan referència al treball de l'home i a la terra.

Durant els mesos d'estiu la vall està tancada als vehicles per poder conservar i preservar la seva bellesa i tranquil·litat, però està disponible un trenet elèctric per poder pujar i baixar de la vall a un preu popular que us permetrà descobrir la vall.



Itinerari H2O:

A la parròquia de Canillo disposem d'un important nombre de semals, fonts i safaretjos que, per la seva història i bellesa, encant o tradició, hem volgut recollir a la guia H2O. Si seguim l'itinerari proposat, coneixerem el territori d'una manera diferent, endinsant-nos en els seus pobles, entenent la seva gent i la natura.



Safareig del Mig Carrer



Font del Cementiri



Oficina de Turisme Canillo

Tel.: (+376) 753 600

vdc@canillo.ad

www.turismecanillo.ad

ENCAMP

L'escultura del Dallaire

De l'any 2007 i obra de l'escultor Àngel Calvente, vol representar els antics dallaires de les valls, amb la dalla i la colzera al cinturó. El lloc escollit no ha estat causal: aquí els homes i les dones d'abans passaven llargues jornades segant amb la dalla els prats propers.

L'escultura Lloc pagà

Escultura Lloc pagà de Michael Warren a l'ocasió del 25è aniversari de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social, (Els Cortals, Encamp): tres tòtems allargats i majestuosos i una peça que recorda una pila baptismal s'amaguen a la vegetació que es rebel·la per la presència humana.

Font del Tremat

Font que a la part frontal presenta una imatge de l'escut d'Andorra i un isard, animal típicament andorrà i de muntanya.

Font de Les Bons

Font que aprofita el rec del torrent de Les Bons. Era un antic abeurador d'animals. Aquí es detenia el ramat quan viatjava després de dures jornades de treball als bancals i els prats adjacents.



El dallaire

Font del Tremat



Oficina de Turisme Encamp

Tel.: (+376) 731 000

turisme@encamp.ad · www.encamp.ad



ORDINO

Arcalís 91 (1991)

L'autor de l'obra, Mauro Staccioli, representa l'oposició entre la llei natural (no la llei de la natura) i la llei de l'home, gairebé sempre artificial, entre unes formes mínimes i la complicació de la natura, entre un món fred i objectiu i la subjectivitat que fonamenta la nostra manera de ser. D'aquestes posicions neix la vida. D'aquestes posicions neix l'art. Aquesta obra està situada al paratge anomenat "Punt Sublim" (Punt Sublime) a l'estació d'esquí d'Arcalís, parròquia d'Ordino.

La circumferència, símbol de la perfecció i de l'eternitat és en aquest espai una finestra al paisatge que l'envolta i que juga amb la llei de la gravetat en estar col·locada com si fos a iniciar el descans per la vall.

Estripagecs

Estripagecs és un conjunt escultòric creat per l'artista andorrà Pere Moles i format per cinc tòtems de grans dimensions que adquireixen la forma de cinc *estripagecs* [amb referència als barrots metàl·lics amb puntes laterals irregulars que es col·loquen en les finestres per



evitar l'entrada; el seu nom prové de la seva funció: esquinçar (*estripar*) les jaquetes (*gecs*) dels lladres]. Els *estripagecs* formen part del patrimoni cultural i arquitectònic d'Andorra i els que conformen aquesta obra són rèpliques exactes d'alguns situats a la parròquia d'Ordino.

L'element del tòtem és un objecte, ésser o animal sobrenatural que a les mitologies d'algunes cultures es pren com emblema del poble o de l'individu, i que pot incloure atributs i significats. En el totemisme, igual que en l'art de la natura, s'entén també com una relació entre la natura i l'ésser humà.

Oficina de Turisme Ordino

Tel.: (+376) 878 173

ot@ordino.ad



LA MASSANA

Tempesta en una tassa de te

Escultura de Dennis Oppenheim amb motiu del 25è aniversari de la Caixa Andorrana de la Seguretat Social, situada en el Coll de la Botella, Pal, Andorra.

Simbolisme: La màgia oculta, que està latent en les forces de la natura, inverteix la lògica dels problemes: dins d'aquesta grandiosa escala, un gran problema en un context petit que es converteix en un petit problema en un context gran.

La Gran Fita

L'escultura "La gran fita" de Joan Canal (Berga) és una estructura de ferro que envolta tres pedres: "una prové dels pedregals del Comapedrosa, l'altra del riu Valira i l'última, la més rodona, del mar". Són tres pedres viatgeres que simbolitzen el viatge que fan les pedres des dels pedregals fins al mar. L'artista explica que la inspiració la va trobar en una gran pedra d'unes cent tones que sempre havia vist des de petit al riu. Amb el pas dels anys, aquesta gran pedra s'havia desplaçat un centenar de metres i durant el recorregut



La Gran Fita

la pedra es va començar a arrodonir i a fer-se més plana. La "fita" del Comapedrosa és un llarg viatge des del cim fins al mar.

L'escultura que corona el pic més alt d'Andorra està al mig d'una taula d'orientació panoràmica que mostrarà als excursionistes tot l'entorn del cim més alt d'Andorra.



Oficina de Turisme La Massana

Tel.: (+376) 835 693
 turisme@comumassana.ad
 www.lamassana.ad



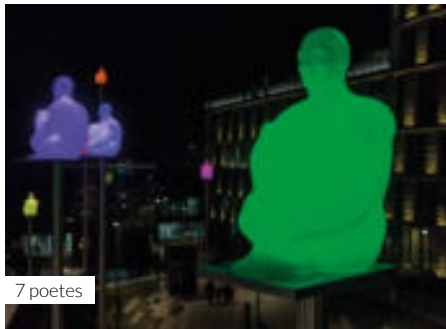
ANDORRA LA VELLA

Andorra la Vella disposa, entre el seu patrimoni cultural, de nombroses escultures contemporànies situades en diversos llocs de la parròquia. Tot i que les més conegudes són La **Noblesse du temps** de Salvador Dalí i **7 poetes** de Jaume Plensa, no es poden oblidar altres igualment importants com, per exemple, **Overflow** també de Plensa, **Mobili** de Miquel Barceló, **Doble Imatge** de Manolo Valdés o **Robot en Suspensió** de Van Hoeydonck, entre d'altres.

7 poetes, de Jaume Plensa

Conjunt escultòric format per set figures humanes que remeten als "estilistes" de Constantinoble i que es poden considerar una metàfora de les set parròquies andorranes, de Jaume Plensa, ubicades a la plaça Lídia Armengol.

Els 7 poetes busquen una imatge de calma i reflexió al mig de la bullícia de la ciutat.



7 poetes

La Noblesse du temps, de Salvador Dalí

Es tracta d'una obra monumental de bronze d'uns 1.400 kilograms 4,90 m d'alçada, 1,70 de fons i 2,60 m de llarg.

Pertany a una sèrie creada per Dalí i simbolitza el pas del temps. El rellotge es troba sobre un tronc d'arbre i té una corona que representa el domini sobre la humanitat.

Inicialment va ser cedida al Govern d'Andorra pel col·leccionista d'art i home de confiança de Dalí, Enric Sabater, l'any 1999.

Tot i així, l'any 2010 s'inaugura al seu emplaçament actual a la plaça de la Rotonda arran de la seva secció cesió al Comú d'Andorra la Vella.

Font: El Ball del Contrapàs

L'obra de l'escultor andorrà Sergi Mas, realitzada amb una barreja de ciment i marbre triturat, és una petita font ubicada al centre històric d'Andorra la Vella que representa el ball del contrapàs, ball típic de la parròquia d'Andorra la Vella que només es balla per la Festa Major.



El Ball del Contrapàs



Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel. (+376) 750 100

info@ofcinaturisme.ad · www.andorralavella.ad

SANT JULIÀ DE LÒRIA

Muntanyes sobre un carro

Obra de l'escultor andorrà Jordi Casamajor que data de l'any 2006. S'ha elaborat amb acer oxidat i forma part de la sèrie d'escultures que l'artista ha anomenat Carros Mitològics. Aquesta obra, segons Casamajor, explica com en un món imaginari, inspirant-se en la mitologia precristiana, en una Andorra on encara no hi havia res, un carro mític porta les muntanyes a Andorra.

En concret, la vall de Sant Julià de Lòria està emmarcada per la muntanya de Rocafort que s'alça de manera imponent sobre el poble.

Bust de Francesc Cairat

A l'entrada del poble de Sant Julià de Lòria trobem un bust del qual va ser síndic d'Andorra des de 1937 fins a 1960, el Molt Il·lustre Sr. Francesc Cairat Freixes, que va tenir molta importància en la societat andorrana durant els anys de guerres i postguerres (Guerra Civil espanyola i Segona Guerra Mundial). El bust és obra de l'escultor andorrà Josep Viladomat, feta amb bronze l'any 1981.



Francesc Cairat



Muntanyes sobre un carro

Altres obres que podem trobar a la parròquia:

Bust Clio de Josep M^a Subirachs; La banyista nua de Josep Viladomat; escultura Agermanament colles geganteres de Prats de Lluçanès y Sant Julià de Lòria de Philippe Lavaill; Ciutat geganteres de Roger Mas Canalis; Fisiocromia per Andorra de Carlos Cruz-Diez; Font amb roda de molí i mosaic de l'antic molí, obra de l'artista Sergi Mas; Llop en alfa dominant, escultures de la Ruta dels oficis i escultura de la ruta Purito de Philippe Lavaill; Vincles d'Àngel Calvente.

Oficina de Turisme Sant Julià de Lòria

Tel.: (+376) 744 045

turisme@comusantjulia.ad

www.santjulia.ad/turisme





ESCALDES-ENGORDANY

Des de la seva fundació, Escaldes-Engordany ha oferit a la parròquia un important patrimoni cultural amb obres que daten des de 1979 fins a l'actualitat amb artistes reconeguts internacionalment, així com els més importants artistes nacionals.

Entre les obres de la parròquia trobem: La creu de Santa Anna, ubicada a la plaça Santa Anna, El Consell de la Terra i L'Arnaldeta de Caboet de Sergi Mas, Homenatge a l'Esbart Santa Anna de Ricardo Linde, El petó al guanyador de Jean-Louis Toutain, Pep, Iu, Canòlic, Ton, Meritxell, Romà, Anna, Pau, Carles, Eugènia... i els altres, de Erik Dietman.

Destaquem dues de les obres que identifiquen la diversitat d'obres d'Escaldes-Engordany:

La Puntaire

Ubicada a la plaça de l'església de Sant Pere Màrtir, aquesta escultura pública de Josep Viladomat ens evoca la imatge de les dones que esperaven el retorn dels pescadors a la costa catalana mentre feien punta al coixí.

La Puntaire es va esculpir en bronze l'any 1972 i també la podem veure en guix al Centre d'Art d'Escaldes-Engordany i a Barcelona, als jardins de Costa i Llovera, a la muntanya de Montjuïc.

Calidea i la Dama de Gel

Ubicada a la rotonda del túnel del pont del Pla, l'escultura de la Calidea és una figura de l'artista Àngel Calvente, inspirada en les llegendes i els mites sobre l'aigua. La Dama de Gel és una obra de l'artista Philip Lavaill i representa una figura eqüestre formada per un cavall i una sílfide.

El grup escultòric s'enriqueix amb l'aigua que mana de la Calidea i que rep la Dama de Gel. Aquesta unió es formalitza el mesos d'hivern, amb l'aigua gelada que petrifica l'escultura i li dona un nou sentit.

Pep, Iu, Canòlic, Ton, Meritxell, Romà, Anna, Pau, Carles, Eugènia... i els altres, Erik Dietman.

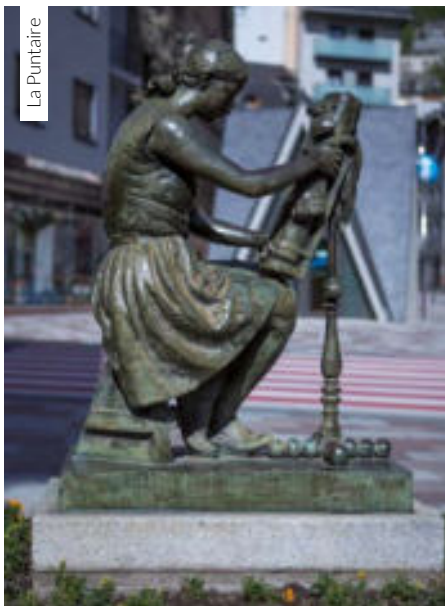
Un joc entre l'art i la natura reinterpreta els elements tradicionals fora del seu context i sorprèn a qui passa per l'entrada de la vall del Madriu, pels constants canvis d'aquesta obra immersa en el riu Madriu.

Font de la Plaça Creu Blanca

Font pública de granit. Actualment es troba a la plaça de l'Esbart Santa Anna.

Font de la Plaça Santa Anna

Originalment es trobava a la façana de l'Hotel Pla, però amb la reestructuració de la plaça es va decidir col·locar-la al costat del pont d'Engordany, on la podem trobar ara.



Fuente del Roc del Metge

Font d'aigua termal que flueix a entre 68° i 71° C.

Font de l'Avinguda de les Escoles

Es va instal·lar a la cruïlla de l'avinguda Carlemany amb el carrer de les Escoles l'any 1954, es va girar 180° a l'any 2005.



Oficines de Turisme Escaldes-Engordany

Tel.: (+376) 890 881

oficinaturisme@e-e.ad · www.e-e.ad

Festivals i esdeveniments culturals

MÚSICA CLÀSSICA, JAZZ, DANSA I TEATRE

Andorra ofereix una àmplia oferta de música, dansa i teatre que any rere any es fomenta des dels ajuntaments. Destaquen la temporada Festival Colors de Música d'Escaldes-Engordany i les nits d'estiu a Sant Julià de Lòria.

La música clàssica i el teatre es converteixen en una de les ofertes principals del país amb la Temporada de Música i Dansa d'Andorra

la Vella, que se celebra de novembre a maig. En aquest sentit, l'Orquestra Nacional Clàssica d'Andorra és el màxim exponent de la música clàssica del Principat. Sant Julià de Lòria i Andorra la Vella aposten pel teatre i ens ofereixen de l'octubre al gener i del febrer al juny la temporada de teatre, que apropa els actors i les obres internacionals més reconegudes al país.

Per la seva part, durant el mesos d'estiu, totes les parròquies organitzen manifestacions artístiques de renom, com els concerts de jazz, flamenc, pop espanyol i música moderna local, la trobada de Buners (gaiters), balls folklòrics durant les principals festes majors i multitud d'exhibicions de dansa.

Temporada Òpera a Andorra, que se celebra a l'auditori Claror del Centre Cultural i de Congressos Lauredià.





AUDITORI NACIONAL D'ANDORRA

L'**Auditori Nacional d'Andorra** és un edifici dels anys 30 del segle XX rehabilitat com auditori del Principat d'Andorra. Es troba a la població d'Ordino, a prop de la Casa Museu d'Areny-Plandolit, a la qual havia pertanyut com museu d'animals desnaturalitzats. L'any 1972, el Consell General va comprar la casa d'Areny-Plandolit per convertir-la en casa museu i el museu d'animals, en auditori.

Entre altres esdeveniments, acull tots els anys la Temporada de concerts del Ministeri de Cultura i el Concert d'Any Nou de l'ONCA.

Av. Germans de Riba, s/n
AD300 **Ordino**



Tel.: (+376) 838 325 / 875 700
ism-auditori@andorra.ad
www.auditori.ad



FESTES I CELEBRACIONS



CANILLO

- Festa Major de Canillo, tercer diumenge de juliol.
- San Roque, 16 d'agost.
- Concurs de gossos d'atura, últim diumenge de juliol.

ENCAMP

- Festa del poble, últim cap de setmana de juny.
- Festa Major d'Encamp, 15 i 16 d'agost.
- Festa Major del Pas de la Casa, 29 de juny.

ORDINO

- Roser d'Ordino, primer diumenge de juliol.
- Festa Major d'Ordino, 16 de setembre.
- Nits obertes d'Ordino, els dimecres de juliol i agost a la nit.

LA MASSANA

- Sant Antoni, 17 de gener.
- Festa Major de La Massana, 15 i 16 d'agost.

ANDORRA LA VELLA

- Escudella de Sant Antoni, 17 de gener.
- Festa del poble y Falles de Sant Joan, 24 de juny (Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat, UNESCO).
- Festa Major d'Andorra la Vella, primer dissabte d'agost.
- Festa Major de Santa Coloma, penúltim cap de setmana d'agost.

SANT JULIÀ DE LÒRIA

- Sant Julià, patró de la parròquia, 7 de gener.
- Escudella de San Sebastià, 20 de gener.
- Festivitat de Canòlich, últim dissabte de maig.
- Festa Major de Sant Julià de Lòria, dos dies abans i després de l'últim diumenge de juliol.

ESCALDES- ENGORDANY

- Festa de la parròquia, diumenge següent al 14 de juny.
- Festa Major d'Escaldes-Engordany, 25 i 26 de juliol.



P.33 MUSEU DE LA MOTO



Ctra. general de Canillo, s/n. - AD100 Canillo
Tel.: (+376) 853 444
museudelamoto@canillo.ad · www.canillo.ad



Entrada normal: 5€

Entrada reduïda 2,50€

Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda. Visita lliure.



Oficina de Turisme Canillo

Tel.: (+376) 753 600
vdc@canillo.ad · www.turismecanillo.ad

P.34 MUSEU ETNOGRÀFIC CASA CRISTO



Carrer dels Cavallers, 2
La Mosquera - AD200 Encamp
Tel.: (+376) 833 551
casacristo@encamp.ad · www.encamp.ad



Entrada normal: 5€

Entrada reduïda 2,50€



Oficina de Turisme Encamp

Tel.: (+376) 731 000
turisme@encamp.ad · www.encamp.ad

P.35 MUSEU D'ART SACRE



Placeta de Santa Eulàlia - AD200 Encamp
Tel.: (+376) 833 551
casacristo@encamp.ad · www.encamp.ad



Entrada normal: 5€

Entrada reduïda 2,50€

Es recomana fer reserva prèvia.
La visita al Museu d'Art Sacre inclou la vista a l'església parroquial de Santa Eulàlia d'Encamp.



Oficina de Turisme Encamp

Tel.: (+376) 731 000
turisme@encamp.ad · www.encamp.ad

P.37 MUSEU DE L'ELECTRICITAT (MW)



Av. de la Bartra, s/n - AD200 Encamp
Tel.: (+376) 739 111
fedacultura@feda.ad · www.fedacultura.ad



Entrada normal: 5€

Entrada reduïda 2,50 € (jubilat, carnet jove, estudiants grups de més de 10 persones). Entrada gratuïta per a membres de l'ICOM, escolars nacionals i cada primer diumenge de mes.

Visites lliures, guides i audioguiades.
S'aconsella fer reserva prèvia per a grups de més de 10 persones. Activitats i quaderns escolars didàctics per a primària i secundària.
El museu disposa de botiga.

P.66 Possibilitat de realitzar el Camí hidroelèctric.
Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.

P.40 MUSEU DE LA MINIATURA



Edifici Maragda - AD300 Ordino
Tel.: (+376) 838 338 · museus@andorra.ad
www.museudelaminiatura.com



Entrada normal: 5€

Entrada reduïda 2,50€



Oficina de Turisme Ordino

Tel.: (+376) 878 173 · ot@ordino.ad

P.41 CENTRE DE NATURA DE LA CORTINADA



Casa Masover, el Vilar. La Cortinada
AD300 Ordino · Tel.: (+376) 849 849
centredelanatura@andorra.ad



Entrada gratuïta.

Visita guiada. El centre disposa de tallers per a escolars. Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.
Obert de maig a octubre.

P.42 MOLA i SERRADORA DE CAL PAL



Ctra. general, 3 La Cortinada - AD300 Ordino
Tel.: (+376) 878 173
ot@ordino.ad · www.ordino.ad



Adults: 5 € - De 6 a 12 anys: 3 €
Gratuït per a menors de 6 anys:



Oficina de Turisme Ordino
Tel.: +376 878 173- ot@ordino.ad

P.43 ESPAI SOCIOCULTURAL CAL PAL



Carrer de Pal, 1. La Cortinada - AD300 Ordino
Tel.: (+376) 338 096
info@calpalandorra.com
www.calpalandorra.com



Entrada gratuïta

P.45 MUSEU LA MASSANA CÒMIC



Plaça de Les Fontetes, s/n
AD400 La Massana
Tel.: (+376) 838 919
arca@comumassana.ad
www.lamassanacomic.ad



Entrada gratuïta.

P.48 CENTRE D'INTERPRETACIÓ DEL COMAPEDROSA (CIC)



Ctra. d'Arinsal, 58, Ed. del Quart, PB
AD400 Arinsal Tel.: (+376) 837 111
cic@comumassana.ad
www.comapedrosa.ad



Entrada gratuïta.

P.49 JACIMENT DE LA MARGINEDA



Camí de Malreu - Santa Coloma
AD500 Andorra la Vella
Tel.: (+376) 805 950
[www.molinespatrimonis.com/ca/
jaciment-margineda.php](http://www.molinespatrimonis.com/ca/jaciment-margineda.php)
administracio@molinespatrimonis.com



5 € (de 12 a 65 anys)
3 € (per a majors de 65)
Entrada gratuïta per a menors de 12 anys i
amb la targeta ICOM.

Visites guiades a l'estiu amb reserva prèvia a les
oficines de turisme.



Oficina de Turisme d'Andorra la Vella
Tel. (+376) 750 100

P.51 EL PORTAL DE LA VALL



C. Prat de la Creu 74-76, baixos (Ed. comunal)
AD500 Andorra la Vella
Tel.: (+376) 823 000
portal@madriu-perafita-claror.ad
www.madriu-perafita-claror.ad



Entrada gratuïta

P.52 MUSEU DEL TABAC



Carrer Doctor Palau, 17
AD600 Sant Julià de Lòria
Tel.: (+376) 741 545
info@museudeltabac.com
www.museudeltabac.com



Entrada: 7 €
Entrada gratuïta per a membres de ICOM,
menors de 8 anys i escoles nacionals.

Visita lliure amb sistema multimèdia
(es recomana reservar amb antelació).
Servei de vestuari, botiga, cafeteria i terrassa.
El museu ofereix recursos educatius, fons
documentals, exposicions temporals i la
possibilitat de llogar sales. Accés adaptat per a
persones amb mobilitat reduïda.

P.53 CENTRE D'ART D'ESCALDES-ENGORDANY (CAEE)



Av. Carlemany, 30
AD700 Escaldes-Engordany
Tel.: (+376) 802 255
centreat@e-e.ad · www.e-e.ad



Entrada gratuïta.

Activitats lúdiques per a infants i tallers didàctics per a escolars. Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.

P.54 MUSEU DEL PERFUM



Av. Carlemany, 115 - 1r pis Centre Júlia
AD700 Escaldes-Engordany
Tel.: (+376) 892 221
museudelperfum@julia.ad
www.museudelperfum.net



Entrada normal: 5€

Entrada reduïda 2,50 € (carnet jove)

Grups de més de 10 persones: 3 €

Entrada gratuïta per a jubilats i menors de 12 anys.

Visites guiades amb reserva prèvia o visites lliures amb audioguia.

Activitats lúdiques per a infants i tallers didàctics per a escolars. Exposicions temporals al llarg de l'any.

Accés adaptat per a persones amb mobilitat reduïda.

P.55 MUSEU CARMEN THYSSEN ANDORRA



Av. Carlemany, 37
AD700 Escaldes-Engordany
Tel.: (+376) 800 800
info@mcta.ad
www.museucarmenthysсенandorra.ad



Entrada normal: 9 €

Entrada reduïda: 5 €

XARXA DE MUSEUS NACIONALS



Central de reserves
Tel.: (+376) 839 760
museusandorra@gmail.com
www.museum.ad

MUSEU NACIONAL DE L'AUTOMÒBIL (5 €)

MUSEU CASA D'ARENY-PLANDOLIT (5 €)

MUSEU POSTAL (5 €)

MUSEU CASA RULL (5 €)

**DÈRIA. ESPAI DE COL·LECCIONISME
(gratuït)**

**FARGA ROSSELL CENTRE
D'INTERPRETACIÓ (5 €)**

ESPAI COLUMBA (7 €)

CASA DE LA VALL (5 €)



Entrada reduïda (consultar preus) per a grups superiors a 10 persones, jubilats i estudiants. Gratuïta: membres de ICOM, Carnet Jove, escoles nacionals menors de 10 anys i entrades Casa de la Vall i al Santuari de Meritxell. Consultar les ofertes i reduccions especials, entrades combinades i passaports de museus al mateix museu, a la xarxa d'oficines de turisme.



www.visitandorra.com



Itineraris

P. 64 ITINERARIS PER CANILLO



Oficina de Turisme Canillo
Tel.: (+376) 753 600
vdc@canillo.ad · www.turismecanillo.ad

**DOTZE PETJADES PER EL CAMÍ
DE CANILLO**



Recorregut gratuït

P. 65 ITINERARIS PER ENCAMP



Oficina de Turisme Encamp
Tel.: (+376) 731 000
turisme@encamp.ad · www.encamp.ad

ITINERARI RELIGIÓS



**Tarifa normal: 5 €
Gratuït per a menors de 6 anys.**

**ITINERARI DEL CAMÍ HIDROELÈCTRIC
D'ENGOLASTERS**



**Tarifa normal: 3 €
Gratuït per a menors de 10 anys.
Grups de 15 persones o més: 2 €
Itinerari guiat.**

P. 67 ITINERARIS PER ORDINO



Oficina de Turisme Ordino
Tel.: (+376) 878 173
ot@ordino.ad · www.ordino.ad

ITINERARI VERDAGUER A ORDINO



**Recorregut gratuït, excepte ús del telecadira
Creussans (Arcalís). No disposa de servei de
guies, l'itinerari és lliure.**

P. 68 ITINERARIS PER LA MASSANA



Oficina de Turisme La Massana
Tel.: (+376) 835 693
turisme@comumassana.ad
www.lamassana.ad

**JOIES DEL ROMÀNIC
LA FORÇA DE L'AIGUA**

P.69 ITINERARIS PER ANDORRA LA VELLA



Oficina de Turisme Andorra la Vella
Tel.: (+376) 750 100
info@oficinaturisme.ad
www.andorralavella.ad
www.roquesalcarrer.ad

ANELLA VERDA

TRADICIÓ I LA CULTURA

De dimarts a dissabte.

VIATGE A TRAVÉS DE LA HISTÒRIA I

DE LES LLEGENDES
7, 14, 21 i 28 de juliol (€)

DON FRANCISCO DE ZAMORA

11, 18 i 25 d'agost. (€)

LA SANTA, EL RUS I EL COMTE

12 i 26 d' juliol i 8 i 22 d'agost. (€)

ROQUES A LA CIUTAT



Itineraris guiats, preus entre 3 € i 5 €

Places limitades amb reserva prèvia.

Aquests itineraris poden ser guiats, amb reserva
prèvia a l'Oficina de Turisme d'Andorra.

P. 70 ITINERARIS PER SANT JULIÀ DE LÒRIA



Oficina de Turisme Sant Julià de Lòria
Tel.: (+376) 744 045
turisme@comusantjulia.ad
www.santjulia.ad/turisme

RONDA LAUREDIANA



**Tarifa normal amb visita al Museu del Tabac:
5 €. Tarifa reduïda amb visita al Museu del
Tabac: 3,50 € (carnet jove, carta magna i grups
de més de 20 persones).**

Tarifa normal sense Museu del Tabac: 2 €

Tarifa reduïda sense Museu del Tabac: 1 €

L'HOME I LA MATÈRIA



Tarifa normal: 2 €

Tarifa reduïda: 1 € (carnet jove, carta magna i grups de més de 20 persones).

P. 71 ITINERARIS PER ESCALDES- ENGORDANY



Oficines de Turisme Escaldes-Engordany

Tel.: (+376) 890 881

oficinaturisme@e-e.ad · www.e-e.ad

INTINERARI D'ENGORDANY

Visita lliure.

ARQUITECTURA DEL GRANIT

Visita lliure.

P. 59 RUTA DEL FERRO



Oficina de Turisme Ordino

Tel.: (+376) 878 173

ot@ordino.ad · www.ordino.ad

Oficina de Turisme La Massana

Tel.: (+376) 835 693

turisme@lamassana.ad

www.lamassana.ad

CAMÍ DELS HOMES DE FERRO

Itinerari lliure.

LA FARGA ROSSELL



Normal: 5 €

Tarifa reduïda: 2,50 €

LA MINA DE FERRO DE LLORTS



Adults: 5 €

De 6 a 12 anys: 3 €

Gratuït per a menors de 6 anys:

Més informació: Oficina de Turisme Ordino.

P. 63 RUTA DEL ROMÀNIC



Oficina de Turisme Andorra la Vella

Tel. (+376) 750 100

info@oficinaturisme.ad

www.visitandorra.com



Informació general

TRUCADES DES DE L'ESTRANGER A ANDORRA



+376 Codi Internacional d' Andorra

Bèlgica: +32

Espanya: +34

França: +33

Alemanya: +49

Països Baixos: +31

Portugal: +351

Rússia: +7

Regne Unit: +44

Telèfons útils

Polícia: Oficines:

(+376) 872 000 - Emergències: 110

Bombers: Oficines:

(+376) 800 020 - Emergències: 118

Hospital Nostra Senyora de Meritxell:

Tel. (+376) 871 000

Servei Urgent Mèdic (SUM): 116

Grup de rescat de muntanya: 112

Informació telefònica

nacional / internacional: 111

Informació horària: 157

Informació turística: Tel. (+376) 891 190

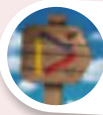
Trucades gratuïtes des d'Espanya: 900 83 48 04

Descarrega't aquí
les App's d'Andorra



Andorra Guides

Fulletons
turistics



**Turisme actiu
Andorra**

Activitats a
l'aire lliure



Available on the

App Store



Google play



www.facebook.com/andorraworld



twitter.com/andorraworld_ad



www.youtube.com/andorraworld



instagram.com/andorraworld



www.pinterest.com/andorraworld

www.visitandorra.com

Canillo

Av. St. Joan de Caselles
AD100 Canillo
Tel. (+376) 753 600
vdc@canillo.ad
www.turismecanillo.ad
www.facebook.com/
TurismeCanillo

Encamp

Plaça del Consell, 1
AD200 Encamp
Tel. (+376) 731 000
turisme@encamp.ad
www.encamp.ad

Funicamp

Av. François Mitterrand, 87
AD200 Encamp
Tel. (+376) 834 011
turismefunicamp@encamp.ad

El Pas de la Casa

Av. del Consell General
AD200 El Pas de la Casa, Encamp
Tel. (+376) 755 100
turismepas@encamp.ad

Ordino

Travessia d'Ordino, 11
AD300 Ordino
Tel. (+376) 878 173
ot@ordino.ad
www.ordino.ad

La Massana

Plaça de les Fontetes
AD400 La Massana
Tel. (+376) 835 693
turisme@comumassana.ad
www.lamassana.ad

Andorra la Vella

Plaça de la Rotonda
AD500 Andorra la Vella
Tel. (+376) 750 100
info@oficinaturisme.ad
www.visitandorra.ad
www.andorralavella.ad

Sant Julià de Lòria

Plaça Laurèdia
AD600 Sant Julià de Lòria
Tel. (+376) 744 045
turisme@comusantjulia.ad
www.santjulia.ad/turisme

Escaldes-Engordany

Pl. de Santa Anna
AD700 Escaldes-Engordany
Tel. (+376) 890 881
oficinaturisme@e-e.ad
www.e-e.ad

Oficines de turisme a l'estranger

Madrid

Alcalá, 73
28009 Madrid
Tel. (+34) 91 431 74 53
embajada@embajadaandorra.es /
info.es@visitandorra.com
www.visitandorra.com

Lisboa.

Embaixada do Principado de Andorra em Portugal

Rua do Possolo, 76, 2º
1350-251 Lisboa
Tel. (+351) 21 391 37 40
embaixada_portugal@govern.ad
www.visitandorra.com

MARXANDATGE



Disponibile a les
oficines de turisme



+GUIES



Descarrega't la nostra
col·lecció de guies



● ANDORRA

● MAPA D'ANDORRA

● ALLOTJAMENTS

● MUNTANYA

● BUS TURÍSTIC GUIAT

● PESCA

● CICLOTURISME

● RESTAURANTS

● CULTURA

● #SKIANDORRA

● CAMINS D'ANDORRA

● MAPA DE REFUGIS I GR





Andorra
visitandorra.com



andorraworld